

Ãzí ndu' ndu' ūnītāñá lícögâsī rī gâ rīkī

Ã l â
ūnītāñá
usū angu'
círīga sã
cirisi azila
jõku 'ba
pirini'

EENET – Enabling Education Network

PO Box 422
Hyde
Cheshire
SK14 9DT
UK

 www.eenet.org.uk

 info@eenet.org.uk

 +44 (0)7929 326 564

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ãzí 'dÃ 'bÃ kÃrÃtÃsÃ drÃmgbÃ drÃ amÃtÃ umvelÃ Creative Commons Attribution-Non-Commercial- ShareAlike 'dÃ 'bÃ pÃlÃgÃ ÃnÃkÃ drÃ gÃ 'dÃ pÃrÃ rÃru. MÃnÃ icÃjÃ ÃsÃjÃ la rÃ lÃ mÃ abÃi Creative Commons Attribution-Non-Commercial-ShareAlike

Íjó la alagá rī kí.

Íjó i'daná	4
Ãzí ndúndú idélé anzí ãcâtrū rībaní rī kí.	6
Ãzí ndú-ndú idélé rī kí ūsíjó vügá rī.	8-73
Bükü ABC	8
Ísí gõrófã	10
Ütu ünñtaña 'bani drígaza fe pila	11
Ãko okpo fepi ãko azi 'bani si icõjo ki lajori	13
Námbã ãko a'dínjá gá rī	16
Íde avaňa bawu la	18
Índre ãko mání ndrelé rī râ?	20
Ígbã ãnãkpá ūniyambamba la 'bã ídá	21
Ígbã tawñí míni ūrälé la ãmbogó ru	23
Ãko mi lëlé ambamba ríkí	25
Ípë mî í'bô	27
Muná sûgá rī	28
Íjó míní jolé rī kí sí ...?	30
Ádrí tá adru pírézídënñtî la ...	31
Mí isú íjó ãzí kí 'bá mbalépi 'bola tigá	33
Mí idé gájëtî (mäsní ãzí)	35
Ãko kí siňá ãko andilépi rá ríkî sî rî	37
Rékodí kí tãmbajá	39
Ígbã mépü ãngü ëmidrigá rī drî	40
Mí idé dõlénjá ãzí sókisí sî	42
Ávánjá sî ãko lajó la	44
Ãko ãdrónjá la ã'bälé nî la ndrenjá	46
Úngó ú'díla ú'dükó ídu rî sî	49
Poyimü ãzíkólî rî	50
Ísa ūri ífí ãzíla índre ïdi angá agá	53
Ãko lajá ãngü ãlugá rî	55
Ávánjá ãngü mbgó lá gá sî ákó ndú-ndú kî trájó lá	58
Mukuta jöku bamba ayüle siri ru la	60
Ãko ãdónjá la ã'bälé rî kí ūví ï'bâ pátanî abe	62
A 'digo zâle sayikolu aga ri	64
Ífë ãwâ'difô drîlé mûkë ngalépi törómé agá rá la ní	66
Málî ndrûnjá	67
Zítánjá kâlîrî	69
Wárágâ sîlé ímbápì mídrî ní	71

Íjó i'daná

Sítaná 'dī ã'di 'baní?

- 'Dīkí Āzí ndú-ndú anzı pírí ācâtrū jöku ācâkóru lícó kí agâsī rī 'baní ríkí.
- Āzí 'dīkí 'bá pírí 'baní- andreka āzila átépika, 'bá āzâkoma félépi anzı 'baní rī kí, izonzi āzila anzı āgobj, kârîlē (andretinī kí) ̄dêpiāzila áyipj, ádrôpika/ átjdrîka, ándrîpîrî/ áwûpîka. 'Dîkí drîléba ū'bíru sî íjó ̄nijó āngü ãlugá 'bá kí abe.

Āzí ndú-ndú 'dîkí ã'du?

Āzí 'dī usakí ru ndú-ndú izonzi anzı āgobj ílí trū ndú-ndú āzílza 'bá anzı tîlépi, 'bá anzîkí āzâ kolépi āzila 'bá lícó kí agâsī 'dī 'baní ríkí. Āzí 'dī'bâ ãndálá kí ála kí nga gêrî ndú-ndú kîsîpâlé ū'bí ru rá.

Ídê āzí 'dîkí ã'du íjó sî?

Āzí 'dîkí íjó ū'bíkânä ndúndú anzı 'bâkí ̄nîlê lícögâsî 'dî kí ãtî. Mí icó āzí 'dî'bâ ãzíkí nîlê āzila ndrelé rá ã'dusîku anzı kí íni kî ngangâ. **Āzí 'dîkí** fê anzı kí mi la ru nzî sî ála íjó ̄nijî lícögâsî íngoníru āzila íjó ̄nîlê lícögâsî rî la fê ála íjó sükûlû gâlé ríkí ̄nijî íngoníru yârî ̄sû rá.

Ála āzí 'dîkînga íngoní ru?

Índre drî anzı mídrî 'dîkí āzí 'dîkí nga agá. Ífê anzı 'dî'bâ pê kí āzí ū'baní üniyambamba la kí ngalé. Adru ála āzí 'dîkînga ̄títâjá āzí mgbî la sî íni laku.

Úfê míní íjó āzí álu álu ngajó rî kí 'dî áni:

Āko lêlê ríkí: Āzí āzírî lêkí āko āzí ku, āzí rî lêkí āko cécé pénísîlî, kârâtásî jöku āko ayûlé 'bo la kí kôku āko āzí icólé ̄sûlé lícó/ āgôvûgá gá 'dâ ãjê kólî la kí.

Āko idélê rí kí: Úsî āzítâjá 'dîkí anzı 'baní vú ū'bîlê. Anzı āko lâlépi cûrá rî icó kí lâlé la cénî rá. Anzı āzí rî kí āzâkoma lê ū'bâ kâyûka 'badrî jöku 'bá mbalépi 'boâko lâlépi lâlâ la 'ba drî rá.

Āzí āzí kí: Sâ āzíkîsî ála āzí āzí kí fê anzı mifí walépi 'bo rî'baní ūví kí únjmî la āzíngajó rî vú sî.

Ází álu-álu 'bā ūndúlégá úfē míni ijó ází sī ází anzi mídrí 'dři baní ríkí pějó, ijó 'dříkí:

Ílí: Dí igá ãma ílí íngõ icó ãzí íngõ ngalé nĩ, wó anzí pírí icókí ãzí ãlu 'dí ngalé rá. Æzí ũbaní ngalé 'bo rí icó kí ūselé colé rá, ícétanjá sī anzí dūbā rí kí ãko sī jöku ídá gbā uniyambamba rú ndẽ anzí ãzí rílkí rá.

Āzākoma 'bā mbalépi 'bo/ ádrípij ámvópij 'bā félē rī: 'Dī fē ígátáñá míni, jōku mī kāyúka 'bā ko kí anzi níri 'dī kí ãzā ūví la kí ãzākoma lějó rī sī jōku sī ndrejó la kí jōnō ãzí 'dīkí nga cénī rá yārī ijó 'dī ími ãzā ko sī sī adrujó anzi kí andregá ãnirú ãzí ndú la nga agá íni 'dī kí ūbadrī kí idé. Mi jōku ūbā ádrípjika / ámvópjika icókí ãzākoma félē anzi ācâtrū 'dī'baní ūdí-ŵdí rá.

Äko үnjlé ríkí (äko idélé ríkí) ãzí ãlu-ãlu 'díkí fẽ anzı kí úñmĩ la ru nzĩ, jöku kí ãlïgö ú'dí la kí үnñj. Bókñsñ ándrálé 'díkí i'dala ãmaní 'ama ısu kí үnñtánjá ãzila ãlïgö ãzí ãzí ngalé 'dígá ráyäri. Æzí 'díkí agá ãma äko kí idé, äko kí sì jöku ãma äko ãzí kí ají sì anzıkí ãzäko jó sì ãlïgö ãzí kí үnñjó. Ælïgö 'díkí tì icíma, ijó aleñá, ãzí ngañá 'bá abe rí, ãzí ngalé ãlïgö sì rí, ijó ãzá konjá, ijó үrâñjá mûké-mûké rí ãzila míni adrujó ãzíkí agá cí rí. Imba'ba nñkí ãlïgö 'díkí sükülü abe үrödrí ru rí rá. sâ ca anzı 'baní ku sì ãlïgö 'díkí ngajó sükülü gâlé ku. Lícog^sñ, ãmaní drïlémgbö cí sì ijó үnñjó gêrj áváñjá drîgâsñ ãzila ãzí ú'dú ãlu sì ngalé 'díkí agâsñ cécé ãkónä a'díñjá, kí áni.

Gērī ndúndú sī ãzí 'dīkí ngajó rīkí: ãzí ãndála kí sī ndrejóla ájí ujatánjá anzi ãcâtrū rī 'baní ãzí félé ūbaní rī kí ãgá rá. Azí cící 'dīkí ãnzjí pírí icó kí ngalé rá, wú anzi ãzíkí drī átā ãzákoma lě rá sī ãzí 'dīkí ngajó jöku ūdī lě ûja gērī sī idéjó la rī rá. (cécé ūdá kí gbänjá ijó joñá aga ãko sïnjá jöku lëjó ndrejóla ãzí 'dī 'bä adrukí ánjmátrë rú). Péjí drjilégá 'dī fē ãmaní ígátánjá sñazí kí ujajó. Ínři ngótínjá mýdrí 'dī lóló la mi 'i ãzíla ínři dō sī ãzí ūdiní muké rī mi 'i.

Lẽ ínĩ rá ála íjó ūnĩ ãngū cí rĩ qá, sâ cí rĩ qá

Ãzí cí ngalé rī kí agá, anzi âcâtrū rī kí ijó 'bā ãvijõ ku.

Ngótínjá ãluãlu 'bā gbíyã ndú-ndú 'bo ígátáñá félé 'díkí anzi 'baní pírí ráru. Sâ pírí sî anzi kí ãmaní ígátáñá kí fê ãko ãbaní lélé rī kí agá. ãmaní ãzí kí nga agá anzi abe. ãma nîj ãma kí ãzã ko mûké ãndânñ íngoní ru yãrî rá ãzila ãmanñ la anzi 'dî kí mûké la ã'du idé yãrî rá, ãko ãbaní lélé idélé ríkí ãzákoma félé ãbaní rī abe.

Ídi mûké míni anzi mídrí 'dî kí ãzã kojó, wó lë ínga ãbaní ãzí 'díkí mi i ku -lë 'bâ nîkí rá ïsükí ãko 'díkí íngoníru yãrî rá. Lë ãbâ ími drîgá anzi icókí ãzí ãzí ngalé ku íni la ku. Mí icó ãzí ãzí ngalé ãlîgô sîla kí itûlé 'bâ cí rî la sî icó kí ngalé rá.

Áandrálé 'díkí ígátá anzi âcâ trû ndú-ndú jôku үnïtâñá gá trîkîtrîkî trû ndú-ndú rî'baní ríkí. Mí icó ígátáñá 'díkí ayûlé ãzí cící kînganjá gá rá.

Anzi mífí sârâ rî kí.

- **Mí ayú nûkûtä use la kí:** ãzí ãzí sî ãko sîjóla drî adru cí, lë índré ãdi anzi 'baní ãko sîlê nûkûtä ãmbögí rîsî ríkí lâ cûrá yãrî jôku nûkûtä werenâ rî sî rî kí sî rî mûké ãndânñ ãdusiku adrukí ãko kí üví la ku ãzila adrukí nûkûtä ãmbögó ríkí ku ãdisî félá kíkí lâ ãzila kíkí ãsélé co gbörú.
- **Mí ayú gbëtí:** Mí ayú gbëtí ndú-ndú kí, drî icó rá rî gá sî ijó ijó mífí ru ãko sîlê rî agá rî 'baní. (cécé "i" "ïdi" jôku nûkûtä icílé 'bo ijó vû nzejó cécé " ijó" "mí ají" ãzila "ifé") 'Dî kí ãko sînjá jôku ãko lânja 'bâ ïpé ru anzi 'baní.
- **Mí ayú ãko 'bâ mífí kóru rî 'baní rî kí sî ãko kí idéjó anzi mífí kóru rî kí sî ãko ãbaní sîlê jôku idélé rî kí amá kí alónâ sî benî (icétâñá sî ãsélé ãko ãzí gôrójâ áni ãko ndûndú kî sî)**
- **Ínze ãdá kí vú:** ãdá drî adru ãzí ngalé rî kí agá cí, lë ínze kí vú ngótínjá 'dî nî rá.
- Lë ínirâ ígátáñá 'dî icó kí anzi pírí kí ãzâkolé ãndî, adru lú anzi ãngû ndrelépi mûké ku rî kí la ku.

Anzi ijó arelépi mûké ku rî kí.

- **Mí ãbî ijó kí ãbaní** ngótínjá mídrí 'dî drî nîla cé rî gá. Jôku mí үnîj ãlîgô sî ijó kí ãbîjó la kí ngótínjá mídrí 'dî be.
- **Ija tî ngótínjá ijó arelé** pi mûké ku rî 'barú ãzila ijó ijó kí ãbaní tondolö (mí uzá ku) mí ayú ími үrû'bâ , mélétjí ãzila mí ayú ími drî sî ijó ãzí kí vû nzejó ifí la kí ãdajó.
- Mí ãbî ãzí ãzí kí ngalé ãngû ãcí la sî adrujó alagá imvésírlí la gá, ngótínjá la dô sî ãko kî ndre lóló. ijó ijó jajanjá ru ãzila mí a'u jô ku.
- Mí ayú pénisîlî ãzila kärâtásî(jôku cókî ãzila bîlákibódî) sâ ãzí 'dî drî gá sî ãko kí sîjó vûgá, jôku ígbâ ãdá kí cí sî ími ãzâ kojó ãko kí ifí nzejó.
- Mí ãda ãzí ngalé rî kí ngótínjá nî drî icó rá aga míni vû la nzejó (tîsî jôku үrû'bâ sî)

- Lẽ ínř rá, ígátáňá ãzí 'dř icókí anzjí pírí kí ãzã kolé rá, adru lú anzjí ijó arelépi muké ku rř kí á'duši ku.

Anzjí acílé pi muké ku rř kí.

- **Ímba áko ayulé rř kí tă ãnirú:** lẽ índre áko míni lélé ãzí ngajó rř 'bä adru kí ãni rú anzjí kí sř kí a'du gbörú.
- **Mí ū'bř áko kí ayulé anzjí 'bäní kí úmgbó sř sř ijó kí ngajó.** (ícétáňá sř pénisilí ãzila pénř ãmbogó rulé gbörú la kí)
- **Mí ucé ãzila mí átjí icólépi** rá rř (ícétáňá sř, mí icó kí ãzã kolé sâ lüdö 'bejó rřsř)
- **Mí ayú aramba gburu:** Mí uja ãzí kí mi sř kí nga ãngü ūmbírá ñá la gá cûrá acíňá mîrř rú rř kóli(ícétáňá sř ávánja údrógó 'bäni bürãňá be rř áni rř icó ru aválé jó ãlu agá rá adru ãmvé la ku.

Anzjí kí sâ 'du dûbä sř ijó ūnijó.

- **Íbä ãzí kí ūpé ru ãzila** ínga ímbí la áyü(ícétáňá sř íngo úngó 'bä vásř ãlu úngó ú'dí rř agá, ú'dukó ídu rř sř, adru pâlé na la ku; ísř ijó ãlýňá la áko ūtřlé rř kí agá. Ngótíňá mîdrř'dř icó vâ nükütä icílé 'bo la kí sîlé rá adru ijó sîlé ãzo sř ijó ásí gá rř i'dajó rř 'i la ku.)
- **Ígbä í'dá áko sînjá këjí gá.** ijó ū'bí lě kí í'dá gbänja. ãzí tá ngótíňá zilé pi sř sîjó la rř gá icó gbâlé la í'dá sř rá.
- Mí anu ijó lélé 'dř kí were were ãzila ízjí anzjí kí sř kí idéjó ãluâlu. (' ícétáňá sř , 1 mí a'du pénisilí kí kärâtásř be. 2 ígbä áko kí ūví 3 mí u'bé ūdi gbëtí sř ãsijó mí ūsř rú la kí.)
- Mí amvi ijó lélé 'dř kí pâlé ūrř jôku na anzjí kí sř kí vâ muké.

Lẽ sâ pírí sř ífë anzjí 'bä 'de kí ími drř nř. Kí míni lüla vâ kí ijó 'dř rá yâ rř gá nř. ãzila ví la ūbaní cí yârř gá nř. Mí átř kí jâjâňá ru ífë 'bä idé kí kí kpôkpô sř ku. ūdř sâ pírí sř muké jojó la áko 'dř ndë ma rá dó sř idéjó la ãngü ãlu gá. Mí icó joléla " áko 'dř mbará , adru 'dř áni ku yâ? Áma idé kí drř ūdi ãlu 'bá?

Búkū ABC

Ãko lělé ríkí: Pénísílī (kálādī drī kí adru cí rī gá), kārātásī, gámū jōku sīndánī kí kényí be.

Ãko idélé rí kí:

- Mí a'dú kārātásī kí pénísílī kálādī rú rí kí bábá.
- Ími mụ búkū núkūtā kí ūsíjó rí idélé. Mí agbó kārā tásī. Ílē tá kārātásī agbólá ku rí kí sí?
- Mí itú ílē núkūtā kí sīlē íngoní ru yārī. Núkūtā ãlu péjī ãlu gá jōku núkūtā ūrī péjī ãlu gá?
- Mí ūrā ijó mi núkūtā 'dī kí sī íngoní ru yārī drīgá. Kímụ adrulé núkūtā ámbógó rí kí: Núkūtā 'dīkí mụ adrulé kēlīká áni? Mí icó kí u'bálé kálādī sī rá kálādī drī adru cí rī gá.
- Ísī ijó ãzí i'dolépi nukūtā péjī 'dā gá rīsī la kí péjī ãluãlu sī. Ílē ãnãkpá jōku ãko ãzí i'dá gbälé péjī ãluãlu gá cí núkūtā 'dā gá rī rú trū la sī râ?
- Mí idé búkū 'dī 'bā ú'bó. Cí ãzíla lě ísī ími rú ú'bó la gá cí sī (i'dajóla ísī búkū 'dī mi 'i).
- Ídrī dó búkū 'dī agbó 'bo, ízī 'bá ãzí mbalépi 'bo la sī míni sōjó la wízī/ kényí sī jōku ūbījó la ísekisé sī ãngū ãlū gá.

Ãzí ãzí kí:

- Ílã jõku ízì 'bá ãzí míni á'dígó vürúlé 'dī lājó.

Ãbāzā álifabētī 'baní fēlé rī kí.

Ú'dú ãlu anzì ūju rú 'e' i'dó kí ū'bā áváñá 'e' be. Ca kí rú pírí 'bā ágádrí ū'baní icólé ūrälé rá rī kí agá ujakí mélí ('ship') kābīlō ('sheep') rú ãzila kākīlō 'dī үdú үyí sī kpōcō acá bādībādī uja kí ã'úmváñá ('chick') nébí ('cheek') ru fēdō sī ã'ú andre ndrū ū'dībā mváñá 'dī ūtūrū tí. Uja kí usa ('stir') tjují ('steer') ru fē dō sī 'bá íná a'dílé pi rī nī ū'di ã'du idé yārīgá ku. Uja kí la (Will) wīlī ('wheel') rú ãzila ilú dō sī 'dāsī 'bē págâlé. Anzì uju rú 'dī mü kí dō gū trū 'dāsīlé. Núkūtā ãzí ū'baní 'dī indré áváñá ru ku. Æsijó núkūtā kí 'bā drīlē jø, 'müké 'dī ca'bo'. Bā dí anzì ūju rú 'dī kí sīlīpī ('slip') agá ãzila pē dō kí tì ú'dú gá (sleep).

- Mí icó á'dígó mí ãni la sīlé núkūtā kīsī râ?

Ílī: Pürámäří

Ãzákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípí ámvópí 'bā fēlé rī: Ágágá rī

Ãko үnīlé rīkí: Núkūtā kí, tì 'bā zoñá, rú/ үjó ú'dí rī kí, ūví kí sījó rī.

Ãko idélé rī kí: Älīgō sī ãko kí idéjó rī, үjó kí pá atráñá, ítútánjá la rī.

Gērī ndúndú sī ãzí 'dīkí ngajó rīkí:

- Ísī úngó núkūtā kí ungojó
- Ízì 'bá ãzí sī ími ãzákójó búkū 'dī idéñá gá.
- Mí ayú írāmvá jõku cùpā tì kí sī núkūtā 'dī kí idéjó méjā drīgá, jõku vügá.

Ísi gõrófã

Ãko lõlé rïkí: Pénísilí (kálädí drí kí adru cí rí gá), kärätásí, gámū jöku sündání kí kényí be.

Ãko idélé rí kí:

- Mí atrá ãko ūndú sësë la kí ū'bíru míni ñsúlé rí áni. 'Dí icó kí adrulé bökisí ïdránigó la kí, írãmvá 'bara lakí búkү jágí tñ trû la kí ãko ãzí lülé ku rí abe....
- Mí ū'bí gõrófã sîlé ãko 'dikí sî. Íjó míni ndrelé ãko 'dikí ū'bänjá gá 'bälé drïdrí rí kí íngö kí. Æko use / ãmbogó rïkí íngâ? Ídrí ãko ïmbíráñá la 'bä ūndú gá, ã'dula ru idé nñ?
- Mí icó gõrófã 'dî sîlé ígoní ru? Mí icó ñdi sîlé ūkpóru ígoní ru? Ædu icó mî gõrófã 'dî fêlé pâ tulé jöku a'délé nñ? Mí icó ñdi 'bälé ūkpó ru ígoní ru.

Ílí: Pürämäri

Ãzákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípi ámvópi 'bä fêlé rí: Vürulé

Ãko үnjlé rïkí: Älïgö sî ãko kí idéjó rí, íjó kí pá atráñá .

Ãko idélé rí kí: Míní ãko ãzí kí idéjó kí sî ru nga.

Gërij ndúndú sî ãzí 'dikí ngajó rïkí:

- Ízj 'bá ãzí sî míni gõrófã 'dî sijó
- Æko kí ndreñá drí adru míni tá'bu rú mí icó gõrófã 'dî alólé drísí rá.
- Æko ïmbíráñá rí drí kí a'bï'bí, mí ayú ãko ãmbogó la kí ráká kí sî pâtu gbörú a'bïñâ kóru.

Ũtu ūnītanj 'bani drīgaza fe pila

Ãko lēlé rīkí: Æko idélé bawū sī cécé kúrūsī, ãko ãmbogó cécé kábādī, bokisī jōku bawū ìmbí, mútrükā pá delépi 'bo la kí etc

Ãko idélé rī kí:

- Áváñá 'dī gá mi mü umvúlé ãko kí drīgásī, ïndúgásī, bülú gásī. Alagá mí icó cělé rá, mvulé rá, ãgälé rá, tulé rá. Mí icó kí 'bälé ūkpóru jōku ánjmátrē rú míni lēlé rī áni. Índre ícétáñá í'dá gá 'dī
- Mí ̄sú ãngū jágá jōku ãmvé sī áváñá 'dī idéjó. Mí atrá ãko mi sī áváñá 'dī avájó rī kí cécé bawū ìmbí, írāmvá 'bara lakí sī pâ tujó, mútrükā pá delépi ra rī kí, ãko idélé drīsī bawū sī la kí. Izí 'bá ãzí mbalépi 'bo la nijóla údríkí ayú ūdi muké yā rī.

- Mí itú mî áváñá sî umvújó ãko kí drîg^sî 'dî. Mí ūrã ã'dila mü áváñá 'dî aválé nî yârî. Ífê 'bâ vû kí úrî ala gá rá wó 'bâ adru jô ūbaní ūkpó-ûkpó ku!
- Mí ū'bî mî áváñá 'dî- ãko ãzí ala gá mi lêlé ujalé la cî? Ífê 'bâ ãzí 'bâ ndre sâ mi ayûlé sî áváñá 'dî avájó rî. Mí idéla mbêlêmbêlê râ?

Ílí: Pürámãrî

Ãzákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípjí ámvópjí 'bâ fêlé rî: Ágágá

Ãko үnîlé rîkí: Mí idé, ãko sîlé sî la.

Ãko idélé rî kí: Úhemî ayúñá, ijó'bâ ãzâ konjá, ijó kí ūdrîjó, ijó iréjó nîlé ce.

Gêrî ndúndú sî ãzí 'dîkí ngajó rîkí:

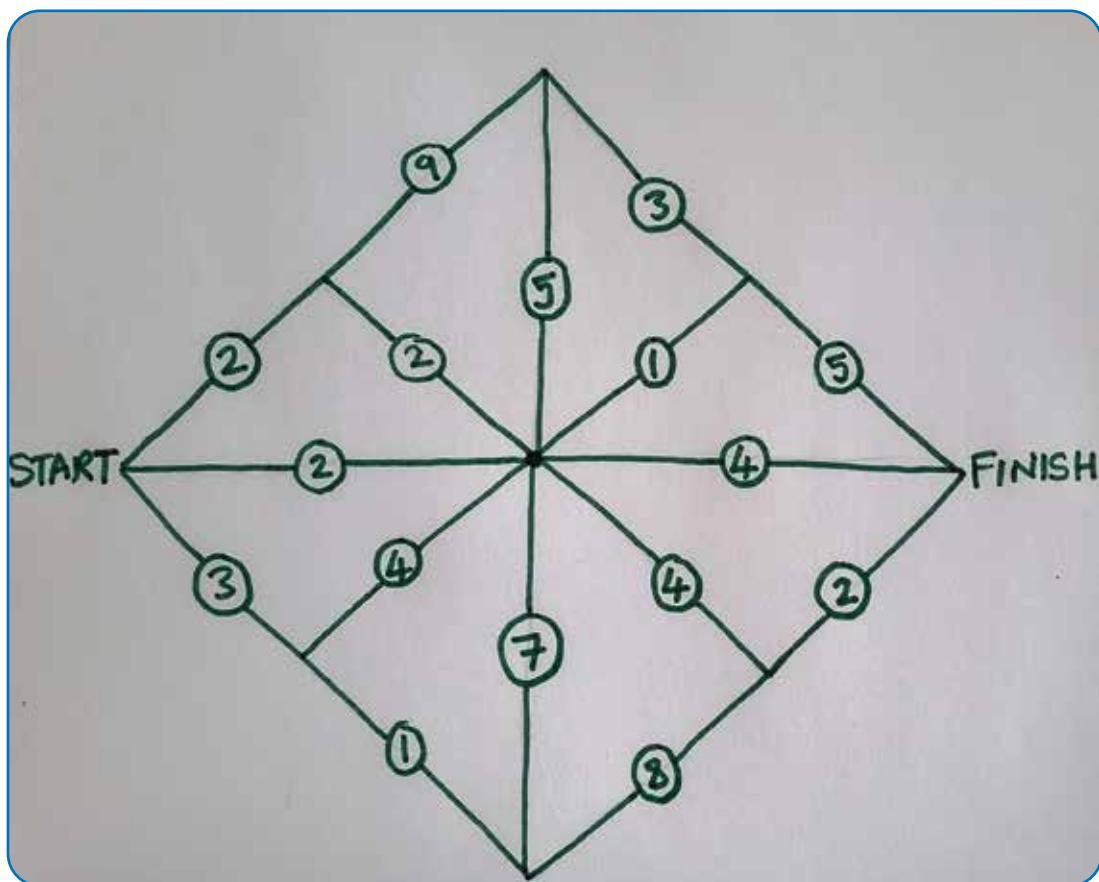
- Ífê áváñá mi itûlé 'dî 'bâ adru 'bâ ãzí rî ūbaní ūpé ru, 'bâ ácîñá la sî adrujó ūbaní ūkpó ru rî, ãngû ndrenjá la adrujó ūbaní ūkpóru. Mí asú munjá cécé ãgânjá, ru ūlñjá jôku ãko ūbâkí icólé amálé drî sî rála kí kí sî ūbaní icólé aválé rá rî avá.

Ãko okpo fepi ãko azi 'bani si icõjo ki lajori

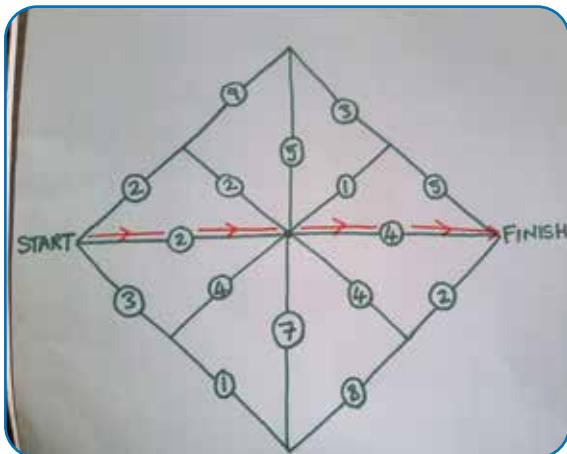
Ãko lëlé rïkí: Pénísilí/ péní ãzila kãrãtásí kí cókí be

Ãko idélé rï kí:

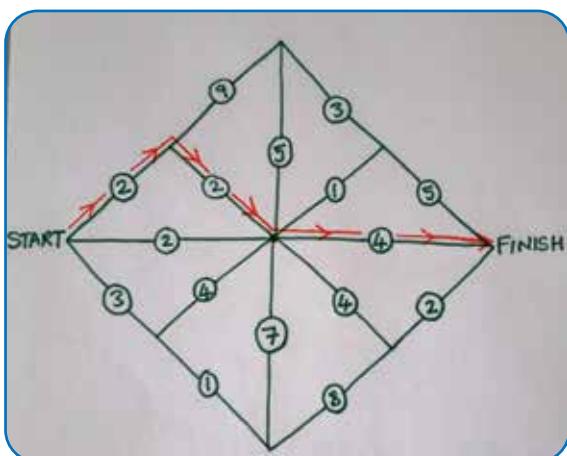
- Ígbã ãko 'dã kãrãtásí drïgájöku ãngü mgböla mi sã gbajó la cókí sã vügá la gá.

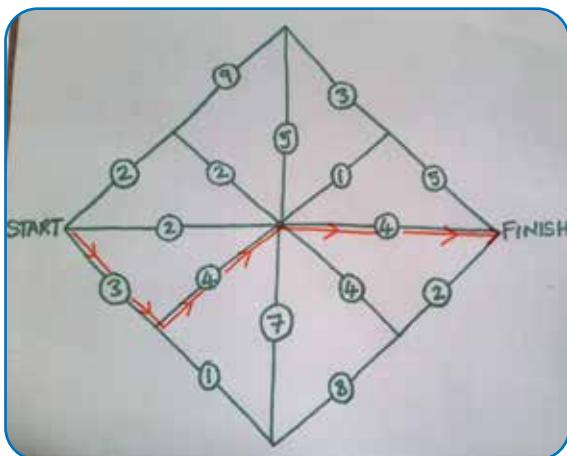
- Áváñá 'dã sã avájó námbã kisí la. ãngü MÍ I'DÓ gá mî mụ ãngü ÍDE gá láyiní gá. mí icó mulé kpí rá jöku zígí-zágí sã jöku üví cí mi sã mujó rï sã.
- Míní mụ agá láyiní 'dígásí mí námbã kí ü'bã kpere mi ca agá námbã ãsijó ÍDE gá.
- Ícétáñá sã mí icó 8 ịsúlé gẽrẽ ndúndú íngõ kisí ?

1.
 $2 \times 4 = 8$

2.
 $2 + 2 + 4 = 8$

3.
 $3 \times 4 - 4 = 8$
 $(12) - 4 = 8$

Ünvitaŋa la: geri la
icōpi ra riki na

■ Azítáŋá la kí:

- ⊕ Gēr̄i 'dī 'bā adru kí ndúndú.
- ⊕ Ī Gēr̄i ãzí rī 'bā icí kí ru ãzíři rûs̄i pâlé ãlu.
- ⊕ Ī Ídr̄i námbā ãzí alí ãlu mí ayú ū'bā, nze jōku pâlé s̄i námbā 'dā asújó ãzí mi ngalé 'dīgá.

- Mí icó gẽr̃i ãzí kí ayúlé sī cajó námbã 10 gá râ? Æzila gẽr̃i ayúlé sī cajó 16 r̃i kí. Ísī gẽr̃i 'd̃ikí ṽugá.
- Gẽr̃i mi ayúlé sī námbã ãsijó r̃i kí ̃sújó r̃i íngõ 'i? Námbã ãmbogó mi ̃súlé r̃i íngõ 'i? Námbã míni ̃súlé ïmbíráñá r̃i sí? Námbã míni ̃súlé ndúndú ãsijó r̃i kí pírí r̃igá sí?

Æzí ãzí kí:

- Ífẽ 'bá ãzí ní námbã ãsijó la ãzila 'bã i'da gẽr̃i sī ̃sújó la r̃i kí. Icó kí gẽr̃i sī idéjola ndú míni ūrälé ku la ̃súlé rá!
- Ísī námbã 'dákí kẽjígá mîni la kîsî. Námbã cí r̃i kí mûké wó ūdi mûké kí 'bajó námbã ãngû ãlu gá jôku ãngû ūr̃i gá.
- Mí icó námbã dû trû lakí ayúlé rá sī ími tî ̃dijó mûké-mûké. Icétáñá sī, $0.5 \times 4 = 2$ or $2.5 \times 5 = 12.5$.

Ílí: Ílí pírí

Æzákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípi ámvópi 'bã fêlé r̃i: Ágágá

Æko ̃unilé r̃ikí: Námbã idéñá, ū'bã, nze ãzila pâlé.

Æko idélé r̃i kí: Íjó ãzã koñá, íjó ūrãñá mûké-mûké, tî icíma, íjó aleñá.

Gẽr̃i ndúndú sī ãzí 'd̃ikí ngajó r̃ikí:

- Mí ūsî ãko ãzíkí cókî sī ṽugá mîr̃i rú ãzila mí ayú gẽr̃i ndú-ndú 'd̃i kí agâsî sī ími ãzâkojó sī námbã kí idéñá igájó mûké ãndânî.
- Námbã kí kâlafe 'bã adrukí lú ̃dijó 1-5 gá
- Mí ̃sú gẽr̃i ndú-ndukí sī mujó angájó ̃dóma gá sī cajó ukóma gá ãzila ílã námbã námbã mi alilé r̃i kí (mí ū'bã kí kurú)

Námbā ãko a'díñá gá rī

Ãko lělé rīkí: Pénísilí jōku pēnřázila kārātásí, ãko ãkónã ãjí fělépi rīkí, ãkójó kí.

Ãko idélé rīkí:

- Ípē ílē ã'du a'dílé yārī. Mí itú ãko la kí 'bá mbalépi 'bo la be jōku mî kāyúka kí abe ídrī ãzákoma lě rá rīgá.
- Mí ūsí ãko míni lělé (ãkónã ãjí fělépi 'dīkí rú vūgá)
- Ípē 'bá kālāfe mi sī ũbaní ãkónã a'díjó rī. 'Bá 'dīkí ãko ãkónã ãjí fělépi rī kí lě sí? Ísí ãko ãlu ãlu ãjé ãko la 'dā drīlégá.
- ãjé la tá adru sī ídrī ãkónã a'dí kālāfě 'dī pâlé ūrī sī rī ũbaní rīgá? 'Bá 'bā núsū ní? Mí ū'bā 'bá 2 ūdī rīgá?
- Mí a'dú mî ãkojó (úmvú, sūfārýā) sī ãkónã a'díjó rī kí bábá. Mí ū'bī ãko ãkónã ãjí fělépi 'dīkí.
- Íjø ūjó ūví ãko 'dīkí a'díjó rī kí drīgá ãzíla Ísí ūjó ngalé rīkí vūgá. Mí ayú ūví kí a'díjá gá cécé rēnjá, upínjá, usanjá ãzíla alónjá 'dīkí.
- Mí ūbī ūví sī itújóla 'dīkí ãzíla Ísí dó kí vūgá sī ími ãzákujó míni kí a'dí agá. Ísíjø ūjó 'dīkí muké 'bá ãzíla sī kí vú ūbī ãlá ru bení.
- Ídrī dó ãkonã a'dí 'bo, mí umve 'bá mídrí lícō agá 'dīkí ãkónã míni a'dílé 'dī nalé.
- Mí ūrā ūjó sī ãkónã nī awajó 'bá mídrí lícō agá cí rī ũbaní trūtrū. 'Bá ãluãlu la ñsúla málāgā gá sísí? Icó calé 'bá 'dī ũbaní awalé pâlé ūrī rīgá râ?

Ãzí ãzí kí:

- Ísí ítútáŋá 'dī ūlā ru 'bá ãzí la sī vú la ūbī muké. Ízí kí ítútáŋá 'bārī kí idéjó ãzila 'bā jokí míni íjó itulé 'dākí tá ūlā ru íngoní yārī ãzila ujatáŋá ãzí cí yārī sī.

- Ípē ítútáŋá ãzí mi sī icójó án̄sā la sī fārakísōnī idéjó rá la, cécé mukatī, būsūkūkūtī, ife ãka ulilé la kí. Mí idé fārakísōnī ndúndú la kí ãzila mí ūsī kí vūgá (cécé үrūgá 'dī áni.)
- Mí ūsī gērī 'dīkí pírí bükü sī gērī kí ūsījó ala gá rī agá.

Ílī: 'Bá pírí

Ãzákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípjí ámvópjí 'bā fēlé rī: Ágágá/ үrūgá

Ãko үn̄lē rīkí: Námbā, ãko kí ūbīŋá, tī 'bā zonjá, námbā ayúŋá íjó kí agá rī.

Ãko idélē rī kí: Älīgō sī íjó ngajó rī. Íjó aleŋá, íjó ãzákona, íjó ūrāŋá mukémuké rī, íjó kí ngajá.

Gērī ndúndú sī ãzí 'dīkí ngajó rīkí:

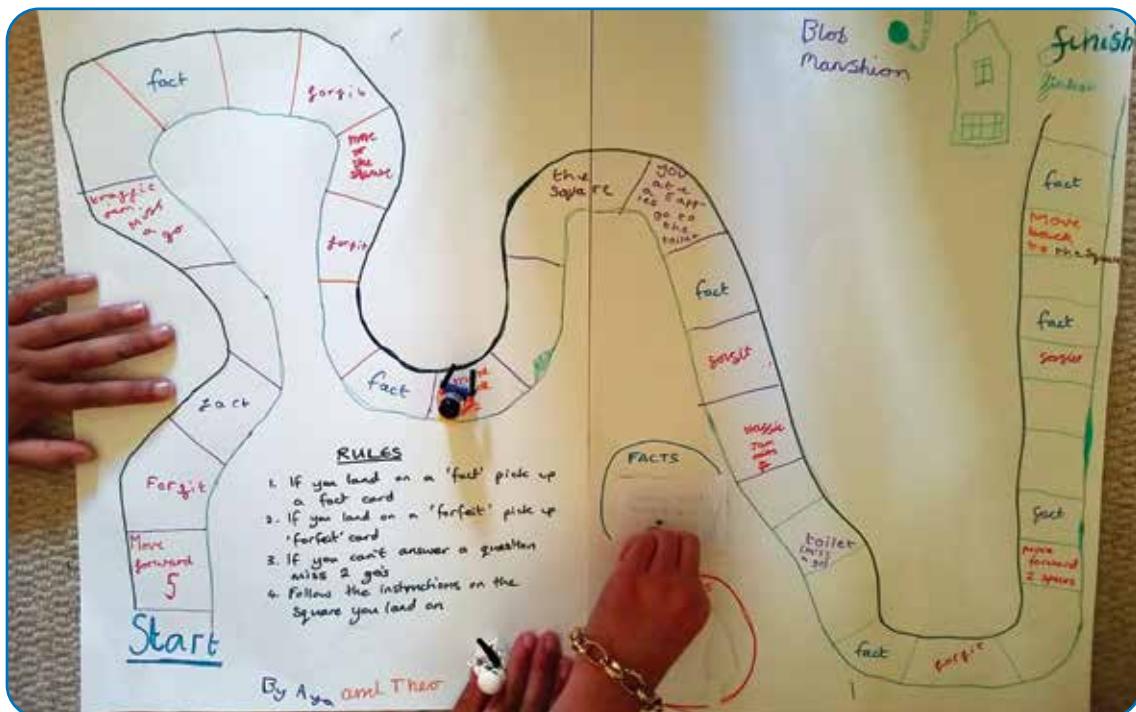
- Ízí 'bá ãzí sī ími ãzā kojó ãkónā a'díŋá sī.
- Ípē ãzí mi ngálé ãko a'díŋá gá cūrá rīkí. Mí icó ãko kí usalé râ? Mí icó ãko ãkónā ãjí fēlépi rī kí sūlē muké râ?
- Íjō íjó 'dīkí tī sī adru mi kí sī vūgá la ku.
- Ízí 'bá ãzí íjó 'dīkí ūsījó.
- Ígbā ídā ítútáŋá ãlu-ãlu ãrī cí.

Ĩde avanja bawu la

Ãko lêlé ríkí: Pénísílĩ kálādĩ rú rí jöku pẽnĩ, kärätásĩ ãmbógó la, ãko ãzí were-were la kí, mákásĩ, lúdö ífí jöku idélé lícó gá la .

Ãko idélé rí kí:

- Mí a'dú kärätásĩ kí pénísílĩ be bábá, gbëtí ndú-ndú la kí drĩ icó rá rígá. Íbã kärätá sĩ ãzí ãmbógó ãko sijó drïla gá ku la méjä drígá jöku vügá.

- Mí ūsĩ gérj sĩ acijó la kí kärätásĩ 'dĩ drígá. Mí awa sĩ ũdi sükoyä áni. Ípẽ úkõ ãlu rí sĩ i'dójó la ãzíri sĩ dejola (índre ídá ándrálé 'dĩ)
- Sükoyä ãzí kí agá ísĩ "mí a'dú kâdĩ" ãzí kí drígá ísĩ 'ígõ vûlé' ãngü mí alî ãngü kí 2 jöku mi ūcê rá. Mî ígátá ãzí mi sĩ 'bá áváñá gá 'dĩ drï ce mujó drígá jöku vûlé la cî? Mí a'be sükoyä ãndála kí cã. Sĩ əvəñá 'dĩ 'bajó ūniyambamba rú adru ūkpó ru 'bá ãzí 'bã ndë sĩ ku la ku.
- Kâdĩ kí idéjó , mí ulí kärätásĩ ãzíkí sükoyä rú ísĩ kí drígá ãzí jöku íjó lêlé ngalé rí. Lë mí usa íjó sîlé sĩ ãzí ngajó 'dïkí usasã! Ícétáñá sĩ:

- ⊕ Íjó mgbã námbã gá rĩ: ílã kí 3 sĩ 6 sĩ 8 sĩ...
- ⊕ ũ Íjó ngalé rĩ; mí apí mi pâlé na, mí aya ími dríkã ãzila mí aló ími kûbû mi lã agá la kpere 20.
- ⊕ ũ Mí ūsĩ rú ru ajílépi ãlu ríkí.
- ⊕ ũ Íngo úngó
- ⊕ ũ Ünítáñá pírí rá ru rĩ: mí ūlû ãngû kampálã áni la kí rú 5.
- Ädi la mụ aválé míbe nĩ? 'Bá ãlu la cî? ãzila kí cî? Ífẽ 'bá ãlu-ãlu drí ãko ãzí trû mujó gêrî agá 'dâcí.
- 'lbá ãzí rĩ abe ũsj ūmi ãzítáñá ãzí kí cí ávánjá kí agá Ädi la mụ drídrí nĩ? Ädu la ru idénř 'bá ãzídrí ãko ãzí idé ku rígá mí icó ãzákoma zilé râ? ūmi icó ūmi ujalé râ? Ídrídó ūmi ãzítáñá 'dikí ãř 'bo ūmi icódó aválé rá.
- Mí aku kâdř sî ãzí 'dř ngajó rĩ mélétí vügá kärätásř ãmbógó 'dř andregá. 'Bá ãluãlu la lûdô ífí 'dř 'be.
- Kí a'dé íngâ? Ínga íjó sîlé sîkoyâ drígá 'dâ rĩ. Mí drî drî a'dé 'mí a'dû kâdř rî gá' mí a'dû kâdř sî ãzí ngajó 'dř. Ínga íjó kâdř drígá 'dâ. 'bá la drî ãzítáñá 'dikí vú ūbî ku, 'bá ngalépila rá rî la ndë nî.

Ílî: 8+

Ãzákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípí ámvópí 'bâ fêlé rî: Ágágá

Ãko ünîlé ríkí: Tî 'bâ zoñá námbã kí ayúñá sî rî.

Ãko idélé rî kí: Íjó aleñá, íjó ürüñá múké-múké rî, íjó kí nganá ãlîgô sî rî.

Gêrî ndúndú sî ãzí 'dikí ngajó ríkí:

- ũ rü ūmi 'bá mbalépi 'bo la be sî avajó.
- ũfẽ ávánjá 'dř 'bâ acá ūpé ru sîkoyâ ãzí 'dř kí unzenjá sî.
- Ígbâ gêrî sî acijó rî cókî sî vügá 'dâ mi sî ací ávánjá 'dř aváñá gá.

Índre ãko mání ndrelé rī râ?

Ãko lëlé rïkí: Pénísílí jöku pêní kí kãrãtásí be.

Ãko idélé rī kí:

- Ígbã í'dá ãzí.
- Ísí ála í'dá gbã íngoní ru yãrî.
- Ízi 'bá ãzí sí íjó sílé sí ãko gbajó 'dî vú ūbîjó ãdiní í'dá mímí gbälé 'dî ndrenâ kóru.
- Drî kí dela 'bo, mí ū'bîjó í'dá gbälé rî kí. Mí ūrâ ã'du íjó? Ajíkí ru ãlu yâ wâlã kí ndú-ndú? ã'du icó tá kí fêlé ru ajíjó nî?

Ílí: 'Bá pírí

Ãzâkoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípjí ámvópjí 'bâ fêlé rî: Ágágá

Ãko үnîlé rïkí: Tî 'bâ zoñá námbâ kí ayúñá sí rñámbâ kí ayúñá sí rî.

Ãko idélé rî kí: Æzíngalé ãlîgõ sí rî, íjó aleñá , íjó kîngañá.

Gërij ndúndú sí ãzí 'dîkí ngajó rïkí:

- Ílû íjó kí tî sí adru mi kí sîsî la ku.
- Mí avá í'dá 'dî áváñá sí.
- Mí idé í'dá ūdrí sí jöku ígbã cínákí jöku pútrú drîgá.

Ígbā ãnãkpá ūniyambamba la 'bā í'dá

Ãko lělé ríkí: Pénísílī kálădří rú rí jōku pēnī kí kärătásī be

Ãko idélé rí kí:

- Mí a'dú kärătásī kí pénísílī be bábá, gbětí were la abe.
- Mí ūrā íjó mbúrãnjá ãzí la adrujó drîtrū ūwádrî áni rígâ? Jōku ūcógó 'bā ú'bó cí?
- Ígbā ãnãkpá ãzí míní ūrälé la 'bā í'dá úkō lakî trū. Mí ūsī úkō la kí rú
- Ílū mî ãnãkpá 'dā 'bā rú. Rú 'dā icó ãnãkpá míní ayúlé í'dá gbänjá gá la kí rá.

Ãzí ãzí kí:

- **Mí ūrā drři:** Í'di u'a íngâ? Ámadrí ūnükú gá jōku ãngū ãzí gá? Úngū íngonila gá? Í'di ãdu na? Í'di awá íngoní? Í'di ací íngoní ru? Isú ãnãkpá 'bā үryubá 'băukō kí rú íngoní ru.
- **Ízä / ísī á'dígó** ãnãkpá 'dři drřigá.
- **Ílă á'dígó 'dři** (jōku ízì 'bá ãzí sī lăjóla míní) míní ígátáňá fějó.

Ũnókõnjá kí ñtógó be:

Ũnókõnjá la ũdi'bã têbí ñnjí kí ñtündã sûgá, ijó 'dísí ñtógó la ũdi ide agá idê. Mí icó cêlé mâni ūkpôsí ku, mi cê râ? 'Íde 'bõ átã ími mifí ndre dó ãngú muké ku.'

Ñtógónjá tu úngó ûnókõnjá andre gá tôkílirí, ûnókõnjá lë tí ũdi rûlé , rú ũdi kpõmgbõlõ. Ñtógónjá mvu úngûlégá ãgûñâtrû. Ûnókõnjá jø cénïcéní rú' Ma drí míní drîrîma fë ú'dû ãzí sî ráká'. Idé ágîlî 'bâru ũdi mifí icó dó ãngú ndrelé ku märâ ñnjibiricí la sñnjá sî.

Ñtógónjá 'bã ru 'í ágîlî ndêdó nî ãzila áséru ûnókõnjá rû ãnirú. Ú'dû ãlu ûnókõnjá iyá ũdî'bã únuká sî ñtógónjá rujó bílé gá. Ûnókõnjá 'bâru 'i ñtógónjá na kpítã rá, 'i idóla bílé gá. Ñtógónjá uzáru үru'bè yaññâtrû tí ûnókõnjá a'be ũdi ku ñwi ũdi үrugá, vûgá, үrugá vûgá.

Ñtógónjá 'bã bílé zo ãzo-ãzo kpere ũdiru pa agá ûnókõñâ sí gá 'da ūkpõ sî. (Ûnókõnjá la adrujó ïdránigó rîsî , sí la үfu kí rá). Ñtógónjá mvu úngûlégá a'be sî sû 'dã rá tówññi 'dârâ, ûnókõñâ andregá rîsî álî. 'Dî 'dó bâsî ijó ñtogoñjá kí bílé la adrujó ãzo rî.

Ílí: Pürámârî

Azâkoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípí ámvópi 'bâ félê rî: Vûrûlé

Ãko үnîlé rîkí: ãko kí üví ãzila gbëtí, tî sî ãko kí vúnzejó rî.

Ãko idélê rî kí: ãzí ngalé âlîgô sî rî, ijó kînganjá.

Gëří ndúndú sî ãzí 'dîkí ngajó rîkí:

- Ínze ãnâkpá 'dî vú . Ifë 'bá ãzí 'bâ gbâ ïdá la.
- Mí ayú ímví jöku cúpâ ayûlé 'bo la kí sî ãnâkpá 'dî sijó.

Ígbā tawũnĩ míní ūrälé la ãmbógó ru

Ãko lëlé ríkí: Kärätásĩ ãzila pénísilí/ kálädí rú rí

Ãko idélé rí kí:

- Mí a'dú kärätásĩ ãmbógó la kí pénísilí be bábá.
- Ízi 'bá ãzí sĩ míní ãko 'dī lajó re íni, íbí ími mifí cí ãzila mí ūrã ijó..

Íbí ími mifí cí, mí ūrã tawũnĩ 'dī la icó indréle ígoníru yãrĩ. Í'bãmi mi ací tawũnĩ 'dī agâsĩ. Tawũnĩ mídrí 'dī la indré ígoníru? Jó la alagá rí kí indré ígoníru? Jó 'dī zo kí íngöpí? Äc  pa alagá ríkí íngökí? Äng   g  r  m  s   la s   p  tuj   r   alag   c  ? Tawũnĩ 'dī ag   ife k   p  k   abe c  ? J  ku   di tawũnĩ m  tr  k   tr     b  ru la? Í'd   s   s   tawũnĩ 'dī 'b   ako k   ūr  j  .

- Ínz   dó ími mifí. Ígb   tawũnĩ 'd  . Mí it   jó k   adru íng  léru yãr   ãko la alag   r   k   abe. Ígb   dr     di indré ígoníru yãr   rák  , íde dó   di   nd  . Mí ay   rángi ãz  k   dr  k   adru c   r  g  .
- Mí tawũnĩ 'd   r   'da ã'di 'i?
- Índre dr   m   tawũnĩ 'd     d  . ãko ãz   míní ij   ãv  l   rá la c  ? Äng   s   ãdr  n  z  j   r     ? 'b  k   ic   ac  l   tawũnĩ 'd   agâs   r  ? W   'b   ãc  atr   rík  ? Ígb   tawũnĩ 'd   ãmb  g   ru ãko 'd  k     b  n  j   s  .

Ílí: Pürámãří

Ãzákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípjí ámvópjí 'bā fělé rī: Ágágá

Ãko үnjlé ríkí: Tí 'bā zoňá, kílõ, táwũnří kí ãzînga íngoní ru.

Ãko idélé rí kí: Æzí ngalé älligöší rī, ítútáňá kí idéňá tjjó ãzäkoňá.

Gěrří ndúndú sī ãzí 'díkí ngajó ríkí:

- Ílū 'bá ãzíní ãko ūdi'bā ūdá gbälé míni rī.
- Ísí mî táwũnří díkí bókisí líríkó kí sī kělíká kísí ãzila írã kí sī.
- Ídrí ndrela íngoní ígbä výlějí sī ámvú sôjó la jôku táwũnří sítří kějí gá.

Ãko mi lělé ambamba ríkí

Ãko lělé ríkí: Pénísílī jöku pêní ãzíla kärätásí ãzíla gbětí ndúndú la kí

Ãko idélé rí kí:

- Ígbã ími drí andregâsí ími drí ídá kärätásí dr̄gá.
- Ídá ími drí ágá gárí gá, ísí gbětí míni lělé ambamba rí. Ílẽ u'bélé la ūndí?
- Ími drímvaňa ãzí acelépi rí kí agá ísí ãko imbálé ūminí sükûlû gâlé ríkí rû, íná kí abe ávánjá kí abe ãzíla ãnãkpá kí rû.
- Ængü ímbí acelépi rí gá ígbã ãko cí míni lělé la kí ídá sí!

Ãzí ãzí kí:

- Mí ūsī ãko ãzí ndú la kí ími drímvana ja kí agá. 'Dī icó kí adrulé rú ãngū 'bāni la kí, ãko idélé drísī jó agá ríkí rá, ãzí mi lélé ngalé la kí rá ãzí kí abe.

Ílī: Pürámārī

Ãzákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípjí ámvópjí 'bā fēlé rī: Vürúlé

Ãko үnjlé ríkí: Tí 'bā zoñá.

Ãko idélé rī kí: Ñází ngalé ãlīgõ sī rī, ijó kí nganjá.

Gērī ndúndú sī ãzí 'dīkí ngajó ríkí:

- Ízí 'bá ãzí 'bā gbā ími drí ídá míní.
- Ílū 'bá ãzíní ãko mi lélé ambamba lakí ãzíla 'bā ūsī kí rú míní.
- Mí ūrā ãko ãzí mi lélé la kí asulé.

Ípē mî í'bô

Ãko lêlé rïkí: Cúpã mûpírã rú ayûlé 'bo la kí, kârâtásí jôku bõngó, írãmvá

Ãko idélé rï kí:

- Mí ȏsú cúpã mûpírã rú la jôku páyípû mûpírã rûla adrulé mî í'bô ru. Mí idé mî í'bô 'dî, mí icó 'bá í'bô pêlé pi rï sîlê ïndî rá?
- Ípê mî í'bô 'dî ȏyí bákëtî agá la gá jôku ȏyí ïmbíráñá ȏbí 'baní la gá. ȏdi ací ȏyí drîgâsí íngoní ru? Mí icó ȏdi pêlé sî ȏyí 'dî drî alijó râ?
- Mí atrá írãmvá ãzíkí. írãmvá icókí adrulé sî ȏdiní 'dejó ȏyí ïndûgá?

Ãzí ãzí kí:

- Mí icó í'bô idélé ãko ãzí ndú lakîsí râ? Cécé kârâtásí áni? 'Dî icó írãmvánjá 'bâ kâlâfe sî 'dejó ȏyí ïndûgá rï ujalé râ?

Ílî: Pûrámârî

Ãzâkoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípjí ámvópjí 'bâ fêlé rï: Vûrûlé / Ágágá

Ãko ȏnîlê rïkí: Æko ayûlé sáyânîsí gá rï sî ãko 'bâ ãnzî ȏbîjó rï kí.

Ãko idélé rï kí: Æzí ngalé ȏlîgôsí , ȏjó kînganjá , ítútânjá kí.

Gêrî ndûndú sî ãzí 'dîkí ngajó rïkí:

- Mí ȏbîjó ãko ndûndú kí sî ndrejóla kí 'de ȏyí ïndû gá yâ jôku kí ayû ȏyí drîgá yârîj ndrejó.
- Mí idé ãko 'dî kí sâkâtî agá jôku jôkónî agá.

mụná sûgá rī

Ãko lëlé ríkí: Æko ɿtündä lé ɿtündä ríkí. Cécé pénísilí ãzila kärätásí, írãmvá jõku cúpäti kí.

Ãko idélé ríkí:

- Mí idé ãngū itulé sûní rí. Icó adrulé méjä ãzí werenjá la jõku ãngū vú gá la rá.
- Ípë mî mü ãdu kí ɿtündä lé yãrí. Ækónä, bõngó, bükü jõku ãko ndúndú kí yãrí?
- Ítrã ãko mi mulé ɿtündä lé 'dïkí. Izì 'bá ãzí mbalépi 'bola ɿdi adru múké sî ãko ãzikí a'jó 'bá'badrì yãrí sî. Mí icó vâ írãmvá, järálâ, cúpâ tî, ịbibí, tákatakâ cící la kí ayulé ɿtündä lé rá.
- Mí ayú ịbibí séndë këjígá. Mí ịsú bókisî ãzí ɿmbíráñá la sî séndë kí ū'bajó. Pénísilí ãzila kärätásí ãzí 'bâ adru kí bábâ sî ãjë 'dïkí ūsijó.
- 'bâ méjä 'dî. Mí ɿtî ãko 'dïkí ɿlápítí ru. Mí ūsî ãjë kí kärätásí were la kí drïgá ãzila mí ɿbî kí ãko ɿtündä lé rí kí үrû'bá gá.
- Mí umve 'bá amûlépi rí kí dûkánî agá 'dôlé, 'bá mî kâyúka kí, 'bá lîcô agá rí kí, 'bá ãzí 'dïkí abe.
- 'bâ ɿdi ūniyambamba rú sî ndrejóla ãko pírí 'bâ adrukí dûkánî agá 'dâ cí. Mí ū'bâ ãko ãzí kí ɿndî. Jõku mí ɿtû ãko kí ãjë үrûgá ãzilá ɭlû ɿbani ãdu ịjó sî yãrí rá. Æjí kí ãjë ɿtûlé 'dî kí râ?

Ílí: Pürámāří

Ãzákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípi ámvópi 'bā fělé rī: Ágágá

Ãko үnjlé ríkí: Ú'bā ãzila nze ãzila mūgū'bā séndě kí dr̄igáří, tì sī ãko  tündā jō ãzila ãko ūgbajó rī.

Ãko idélé rī kí: Tì icíma, ãzí ngalé  l g  s  r , ij  ãz  kon , ij  ale , aj  j n .

G r  nd nd  s  ãz  'd k  ngaj  r k :

-  mi id  ãko s  aj  k   s j   r  la g  r  k  m  k y ka abe 'b  mbalépi 'bo la k tr .
- 'B  ãz  r  'b  adru 'b  ãko  t nd l pi r  ãz  r  'b  adrukí 'b  ãko ūgb l pi r  k .

Íjó míní jolé rī kí sí ...?

Ãko lēlé rīkí: Pénísílī jöku pēnī ãzila kārātásí

Ãko idélé rī kí:

- Ísī íjó 'dī mündútisí 'Learning at home is fun'.
- Índre nükütä icílé'bo rī icó kí adrulé sí cécé ūnī, íjó, lícögá, ūniyamba: **Learn, ring, mat, lama, night**
- Mí icó íjó ãzí sīlé íjó sīlé 'bo 'dī sī râ?
- Mí ūrā íjó ãzí sīlé tī mídrí lícögá rīsī, índre nükütä icílé 'bo rī kí adru sí yārī. Íco adrulé ãlu 'dī 'i rá jöku ndú la rá.
- Índre íjó sīlé mündútī sī ala gá nükütä álífabětī agá rī kí adrujó pírí cí 'dī; '**The quick brown fox jumps over the lazy dog.**'
- Mí icó íjó ãzí sīlé sī nükütä álífabětī agá rī kí ayújó pírí la jolé râ? Nükütä mi icólé sī lé íjó sīlé 'dī agá rī icókí adrulé sī?

Ãzí ãzí kí:

- Mí idé áváñá sī avájó nükütä kīsī la nükütä icílé'bo (rū) 'dī kīsī? Mí itú á'dígó ãzí wereñá la sīlé nükütä ú'dí 'dīkīsī sīlé vūgá.

Ílī: Pürámārī

Ãzākoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípi ámvópi 'bā fēlé rī: Ágágá

Ãko ūnīlé rīkí: Sítáñá, nükütä kí sīñá muké rī, íjó sīñ.

Ãko idélé rī kí: Ãko kí үtñjá, kí ū'bāñá úmgbó sī rī, ãzíngalé ãlīgō sī rīkí.

Gēřī ndúndú sī ãzí 'dīkí ngajó rīkí:

- Ígbā í'dákí íjó sīlé rī kí kējigá.
- Ílū 'bá ãzí ní íjó mídríkí 'bā sī dō sī kí míni.

Ádrī tá adru přezíděnítí la ...

Ãko lělé ríkí: Pénísílí jöku pêní kí kärätásí be

Ãko idélé rí kí:

- Mí igá ídrítá adru přezíděnítí ími drí ãngū gá rí 'i. ãko mi tá lělé ujalé drídří rí tá adru ã'du? Mí icó ã'du idé lé íjó 'dī kí drígá:
 - ⊕ Únítáñá (ícétáñá sī, sükulū kí ãzila imba'ba kí drígá.)
 - ⊕ Ængū ãma andregá rí drígá (ícétáñá sī, ãko ãdrónjá 'bā ã'bälé 'dīkí tãmbanjá)
 - ⊕ Ælátáñá (ícétáñá sī, dákítáří kí, dókítā kí násí abe)
 - ⊕ Æcípá(ícétáñá sī, ūví ū'bí kí acíjó ãma andre gá 'dâ rí)
- Bá ãzí kúmú gá mi lělé ãzäkolé la kící? Mi kí ãzäko íngoní ru?

- Íde ijó sīlé 'dī kí ūví mi sī kí dejó rīsī.

Ádrī tá adru přezíděnītī la(ími rú)

Ádrī tá adru přezíděnītī (ími drí āngū gá rī 'i) ma tá
āzila ma tá

Ãko 'dīkí tá

Ma tá ãko ulí

Ãko ãzo Kítá adru yu

Ma tá lē ndrelé la

Drí tříjá: _____

- Mí ū'bā ijó mi lělé la kí ū'bíru.
- Ijó ijó přezíděnītī 'bā jolé үrīkóru ú'dýkó sī.

Ílī: 'Bá pírí

Ãzákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípí ámvópi 'bā fělé rī: Vůrúlé

Ãko үnīlé rīkí: Tí 'bā zoňá, gůramā.

Ãko idélé rī kí: Æzí ngalé ālīgō sī rī, ijó үrālé muké-muké rī ijó alená, ijó joňá ū'bí baní rī.

Gěří ndúndú sī ãzí 'dīkí ngajó rīkí:

- Izí 'bá ãzí sī ími ãzákój sī ãko 'dīkí sījó.
- Ígbā ãko mi mulé ujalé rīkí ídá.
- 'bā mi mukungū ūmi drí āngāu gá rī jöku mi 'bá ma'i ma'i ká gá rī 'i.
- Mí umve 'bá mídrí lícō agá rīkí úmi uzijó zítánjá přeziděnītī ní la kī sī umvilé.

mí isú íjó ãzí kí 'bá mbalépi 'bola tigá

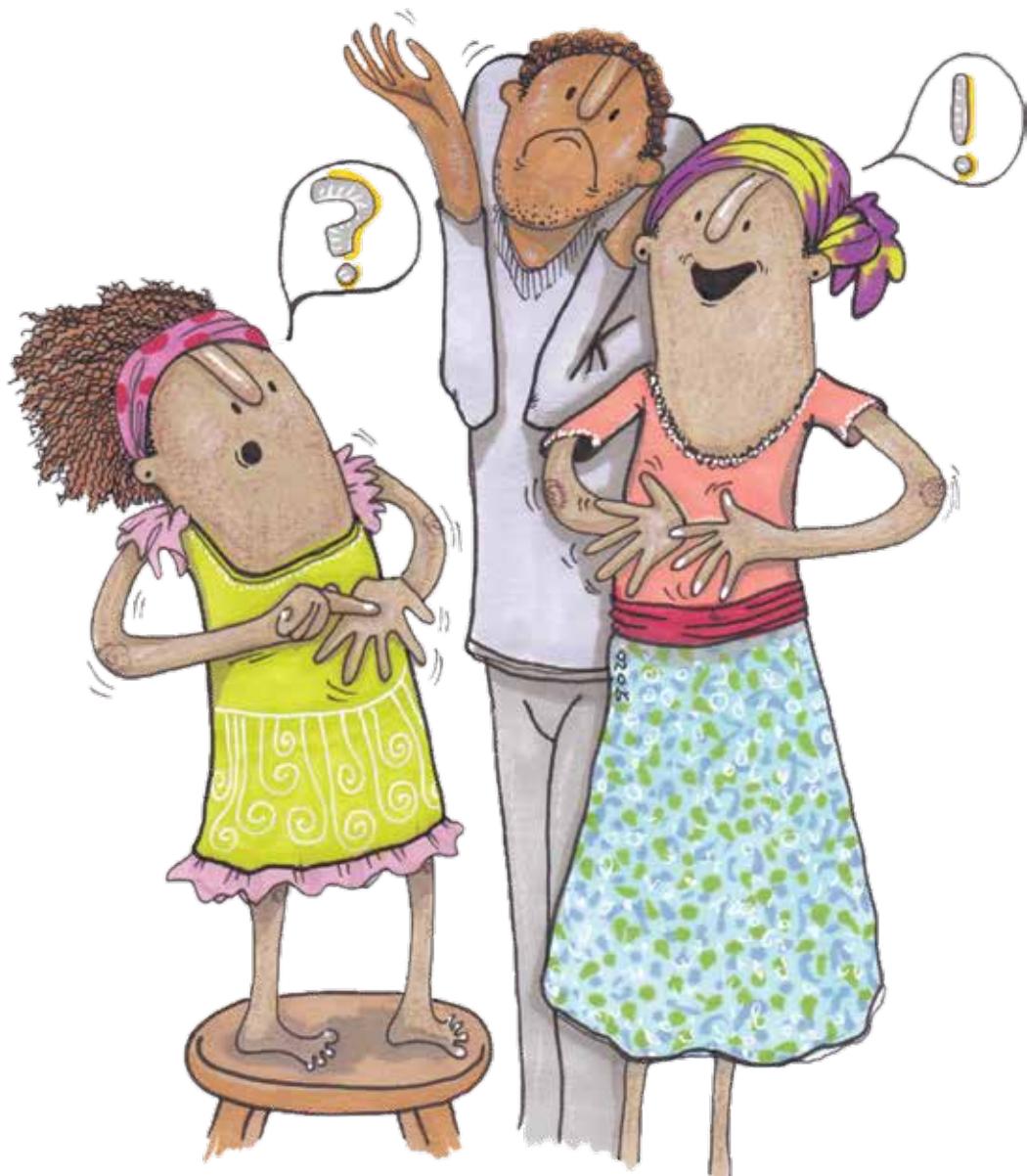
Ãko lëlé rïkí: Pénísilí jöku pêní ãzila kärätásí.

Ãko idélé rí kí:

- Mí ūrã íjó 'bá ãzí íyõ la drí gá sí íjó ãzíkí isújó tìlagá. 'Dí icó adrulé 'bá ñmi drí lícó agá la rá jöku 'bá ãzí törómé agá 'dâla rá.
- Íjó ūbäkí kí isúlé üniyamba rí kí ã'du? Íjó mi lëlé isúlé rí kí ã'du? Íjó ūbäkí ngalé ãnzirñjä sí rí kí ã'du? Ujatáná ūbäkí ndrelé ríkí ã'du? Íjó mgbí ūbäkí mujó alagásí ríkí ã'du?
- Mí ūsí zítáná mi sí lëjó ūdi üzijó ríkí vügá. Índre zítáná 'dikí ãzila mí ūtí kí üví misí lëjó kí üzijó rí sí.
- Mí ūbí idélé la 'dí áni 'bá ãzí mbalépi bo la be jöku mî kâyúka abe ráká. 'dí áni rí la ími ãzäko sí ujatáná cí la kí ujajó. 'Bá mi üzilé rí ūrã mi ūdibe wörí ru? Íbä ásí ambamba? Lékítí sâ ūdí sí míní íjó 'dikí jojó?
- Mí uja ujatáná mi lëlé ujalé rí kí ãzí mi ngalé drídrí 'dí vútigá. Ílë zítáná ãzí kí râ? Jöku yu? Ílë zítáná ãzí kí ujalé râ?
- Mí üzí dó 'bá 'dí. Ífë ūdiní ãwã'dífô ūdibä sâ félé míní 'dí sí cí.

Ãzí ãzí kí:

- Ísí zítáná 'dí kärätásí drígá lälé rádïyö ñmidrí törómé agá rígá jöku lälé lälä níwüzí rú.

Ílí: 8+

Ãzãkoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípjí ámvópjí 'bã félé rí: Vürúlé

Ãko үnïlé ríkí: Tí 'bã zoñá, ijó үnïlé ãwí 'bá lícó agá jöku törómé agá ríkí drïgá rí.

Ãko idélé rí kí: Ijó aleñá, zítáñá kí itúñá 'bá үzilé rí kí itúñá abe, ijó ūrälé muké-muké rí.

Gëří ndúndú sī ãzí 'dikí ngajó ríkí:

- Izí 'bá ãzí sī ími үzijó drïdrï ráka misí nïla ála ã'dukí үzí yärí cé.
- Mí ūsí zítáñá sī ijó ịsújó 'dī kí nükütä ãmbógó la kisí ála sī kí ndre gbörú.
- Zítáñá 'dī 'bá adrukí ãlïñá ru ála sī kí ūrã gbörú
- Izí 'bá míni үzilérí ijó kí umvijó ãlïñáru mi sī kí sī gbörúgbörú

mí idé gájētī (māsínī ãzí)

Ãko lělé rīkí: Pénísílī jöku pêñin kí kärätásí be.

Ãko idélé rīkí:

- Mí ūrā íjó gajētī (māsínī) míni lělé idélé la drīgá. Ídi ãdu i'dé? Icó 'bákí ãzäkolé íngoníru? Mí icó síní mulé ãngū ãzígá râ? Ála idéla ã'du sî? Ídi ēlekitrízítí ayú râ?
- Ígbã ãko mi mulé idélé dř 'bã í'dá ãzíla mí ūsî ãko үrû'bá la gá rī kí rú. Ála úkõ la ndúndú 'dîkí ayú íngoní ru?
- Ísî íjó ãko mi idélé 'dř drīgá. Mí icó Ídi ãzínga íngoníru yârî vûnzelé râ? Mí icó gájētî 'dîsî ã'du idélé?

Ãzí ãzí kí:

- Mí idé mî gájētî 'dř ãko ayúlé 'bo la kîsî. Mí ȕsú bôkîsî ãkola alagá rī kí ayújó 'bo la kí cûpâ mûpírâ rú la kí abe. Mí ūsî ãko mi mulé idélé 'dř'bã rú kí ïdrî lělá rá rîgá.
- Mí ȕcú ãko míni idélé 'dř. Ñangû sî ïtûndâjóla rî íngâ yârî?

Ílí: Pürámäří

Ãzãkoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípjí ámvópjí 'bã félé rí: Vürúlé

Ãko үnjlé ríkí: Tí 'bã zoňá, ãko sïnjá ãzíla nükütä kí sïnjá mûkémuké rí.

Ãko idélé rí kí: Æzí ngalé ãlïgõ sï rí ijó ãzä konjá, ijó ūrälé mûkémuké rí, ijó aleňá, 'bákí mi nzïnjá.

Gërij ndúndú sï ãzí 'dikí ngajó ríkí:

- Ízj 'bá ãzí sï míni í'dá gbäjó.
- Mí itú ūví gájëtí 'dï siój ūdrí sï rí.
- Ízj 'bá ãzí sï míni ãko үrü'bá la gá ríkí rú ūsijó.

Ãko kí sijá ãko andilépi rá rïkî sî rî

Ãko lêlé rïkî: Ñko ayûlé 'bo rïkî, pénísîlî jöku pênî kí kärâtásî be.

Ãko idélé rî kí:

- Mí atrá ãko áyûlé 'bo jõ sî ãko kí ūtôjó ala gá la kí. 'dî icókí adrulé cùpâ mûpírâ rú la kí, cùpâ tî, bökîsî lîrîkó ûví ndûndú sî la kí, bongó ûyôró, kátönî ãko ãzí kí abe.
- Mí ịsú vâ ãko ãdrónjá la ã'bâlé nî la kí sî ãko 'dîkí idéjó ūndî, ícétanjá sî këlîká kí írãmvá kí, ịbîbî ã'í la kí ūdrí jöku ímví 'dîkí .
- Mí ūrâ ịjó ãko mi mulé idélé rî drîgá. Tóyînjá? ūdi adru wîlî trû? Jöku ūgûtrû? Bôrõ trû? Mí ūrâ ịjó ûví mi sî lêjó idéjola arî drîgá.

- Ígbã ãko mi lëlé mulé idélé rí 'bã
í'dá ãzila mí i'dó dó ãko idéjola
rïkí atrálé sã idéjó la
- Mí idé ūdi indré íngoníru yãrñ.
- Índre ūdi ūdí. Mí icó itúlé la íngoníru. ã'du icó ūdi 'bälé ūkpó rú nñ?
Udi icó mulé ãláru ãndâní íngoníru?

Ílí: Pürámãrñ

Ãzákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípjí ámvópjí 'bã félé rí: Vürúlé

Ãko үnülé rïkí: Æko 'bã itútáñá, ãko ayúlé sã idéjó la rí kí 'bá la abe, ãko sîlé rí kí.

Ãko idélé rí kí: Æzí ngalé ãlïgõsí rí, ijó ãzã kónjá ijó kí ngañá, 'bákí mí nzñjá.

Gërij ndúndú sã ãzí 'dikí ngajó rïkí:

- Izí 'bá ãzí sã ími ãzã kojó ãko 'dï kí sînjá gá.
- Æko 'dï 'bã adru idélé mbëlë la- ísí úmvú sã ãko angálépi zolépizõ la 'bajó.
Æko ãzí ru lïlépi lï la, jöku áváñá ãzí sã ãko lajó la.

Rékōdī kí tāmbanjá

Ãko lēlé rīkí: Pénisilí jōku pēnī kí kārātásī be.

Ãko idélé rī kí:

- Mí ūra ījó ãko ījó ūsīlē vūgá la kí drīgá.
 - ⊕ Úngó mi lēlé la kí
 - ⊕ ãko angálépi zolépi zōla kí
 - ⊕ ãko míni ãyīkō fēlépi la kí
 - ⊕ ãko mi adrujó kí agá ãlá rī kí
 - ⊕ ãko mi lēlé 'bá mīdrí lícó gá rī 'baní rīkí.
- Mí ūrā ījó ãko mi sī adrujó ãfósī rīkí drīgá jōku ãko idéná la la adrujó áváñá ru idéná la gá 'dīkí .
- Ípē ãlu ãzíla ísī ūdi vūgá.
- Mí awa kí níríníri ūví kí adrujó rīsī ícétáñá sī ãko ïmidrī tōrómé agá angálépi angâ 'dī icó kí ru awalé nalé nā jōkú naléku 'dī abe ndú-ndú.

Ílí: Pürámāří

Ãzákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípí ámvópi 'bā fēlé rī: Vūrúlé

Ãko үnīlé rīkí: Tí 'bá zojá, ãko sīnjá , nukútā kí sīnjá muké-muké rī.

Ãko idélé rī kí: ãko kí үtīnjá úmgbó vú sī rī, drī vú sī rī, ãzí ngalé álīgō sī rī.

Gēří ndúndú sī ãzí 'dīkí ngajó rīkí:

- Ízí 'bá ãzí sī míni ãko 'dīkí ūsījó vūgá.
- Ígbā ãko 'dī kí Ídá
- Mí atrá ãko ru ajílépi ãlu la kí 10 . 'Dī 'bā adrukí ãko angálépi ámvú agá la kí? ãko pírí sūlé sū la kí. ãko pírí ayúlé jōkóní agá la kí? Ízí 'bá ãzí sī míni rú la kí sījó.

Ígbā mépū ãngū ĩmidrígá rī drî

Ãko lélé ríkí: Pé nísílī jōku pēnī ãzila kārātásī, ãko ãkónā ãjí félépi ríkí, ãkojó kí.

Ãko idélé rí kí:

- Mí a'dú pénísílī kí kārātásī be bábá, mgbärígá 'bā adru kí kálādī ndúndú la kí.
- Mí ací ãngū ĩmidrígá 'dī agá sī ūrātánjá sī. Ñko mi ndrelé ríkí a'du? (jó, gẽrj, ife kí ãngū cécé kãnísã, mãsíkítj, ãngū sī avájó ríkí ãz\i 'dī abe).
- Mí ūrā gẽrj ãzí 'dī zokí íngöpí yãrj, ife, jó ãzí zokí íngoní yãrj. Ñngū ãzí mgbø ríkí jōku ife a'í la kí? Sû kí? Sükülü kí? Ñko ãzí cí mi ūrälé la kí?

- Mí ūrā ijó mi mépū 'dī gbä íngoní ru yãrj. mi ãko ndúndú kí u'bé gbëtí sī râ?? Mi gbäla pírí râ? Mi ãko kí vúnze lé pi la gbä râ? Cécé sáyíkülü ïrébírëbí ru la ife kí këjí gá)

- Kārātásī 'dī 'bā āmbōgō la adru íngōpí? Ālu jōku ū?
- Āko ālu ālu gbälé rī la adru íngōpí ká? Sūkūlū 'bā āmbōgō íngōpí? Āngū sī avajó rī gbökō ãzila gērī sī acijó pásī rī la adru íngōpí, sū 'bā āmbōgō íngōpí?
- Ígbā mépū 'dī. mí ūsī āko alagá ndúndú 'dīkí sī kí vú nzejó būlūgá.

Ãzí ãzí kí:

- **Mí ūrā drī:** 'Bá ãzí zī mi gērī sī mujó sūgá jōku ūyí gá rī sī. Ísī jōku ínze ūdiní gērī 'dīkí vú. Mí ȕsú 'bá ãzí mépū mi gbälé 'dī ndrelé ãzila ïzī gērī sī mujó alagá 'dī .
- **Ízā / Ísī** á'dígó ãngū ãzí mgbī la drīgá. Sūkūlū i'dokí ã'dutú? Ængū sī avajóla kí 'bé cíyā? Ízazúlū cécé lōbíyonjá ani, ūyí galépi tré rī ani la kí cíyā? Wó ȕmū kí cíyā? Íjó ãzí ándrá ru ngalépi ūrōdrí ru la kí cíyā? Íjó ãzí ru bīlépi úrindí ūnzí abe ãngū 'dā gá la kí cíyā?
- **Ísī ãngū 'dā.** mí ayú bokisī nírí la kí, āko ayulé 'bo la kí abe . mí ide ūdi 'bá píri 'bā ndrekí sī cé, amá kí ūdi sī ūbā gērī kí ȕsújó? Kéyī ayujó rī icó 'bá kí ãzā kolé rá.

Ílī: Pürámārī

Ãzākoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípí ámvópi 'bā fēlé rī: Ágágá / Ӯrugá.

Āko ūnīlé rīkí: Tī 'bā zojá, ãngū 'bā rú kí, tī ayulé sī ãngū vú nzejó rī, ãngū ūrōdrí ru rī kí. Törómé ãmadrigá rī.

Āko idélé rī kí: Æzí ngalé ãlīgōsī rī ìjó kí ngañá, mi nzīñá, āko kí gbajó lēlé rī áni, āko kí undréñá.

Gērī ndúndú sī ãzí 'dīkí ngajó rīkí:

- Ængū kí vú nzejá ãzila 'bá ãzí zījó sī mépū la gbajó.
- Ísī ãngū 'dī (adru mépū la ku)
- Mí itú pílání jó mídrī sijó rī kújürā ãlu la be.
- Ízā á'dígó ãngū mi sī u'ájó rī drīgá ãzila ïzī 'bá ãzí sī sijóla vūgá.

mí idé dõlénjá ãzí sókīsī sī

Ãko lělé rīkí: Sókīsī ãzí ãzo ãlá la, järálā, lúbřā, kékí ãzila mákásí kí wärū be.

Ãko idélé rīkí:

- Mí ịsú sókīsī ãzo idu la. Ísu ími drí ãla gá sī indréjó Cani ími drímváñá kīsī ími drí agó be. Ísu ími drí ágó sókīsī 'bā ńníjá gá. Mí avá sīnī kpere dríkākí ru i'da agá tī be.
- Mí ayú pēnī jōku cókī sī ãlámā mifí drī kí ū'bājó. Ítrū sókīsī 'dā rá. Ígbā mifí kí ırři jōku mí ịgbé järálā ãngū misī ãlámā mifí drī kí 'bājó rīkí agá .
- Mí ū'bā wärū sī drí'bí idéjó. Míní 'dī idéjó, mí alí wärū ãzíkí trū-trū, mí umbá ágá la kí cí. Mí ịgbé dó kí sókīsī ụrụ'bá gá, mifí kí drílégá.
- Mí u'bé dõlénjá 'dī. Ísū drílagá tāgíyā ãzí cí jōku mí idé tīla bōngó ãzí ndú la sī.
- I'da dõlénjá idélé sókīsī sī 'dīnī rú cí ãzila īmi idé dõlénjá ãzí kí. Mí icó áváñá 'dī 'bālé ūcōgō rú jōku ãyīkō rú rá ūví mi dõlénjá ími drígá 'dī kí ují jó rīsī. Mí ají mifí la kí ãnirú sī ūmbā i'dajó ãzila mí awa mifí la kí sī ūcōgō i'dajó.

Ãzí ãzí kí:

- Mí idé dõlénjá ãzí sókīsī sī la kí ãzila ífē 'bā jō kí ịjó. Kí ã'di kí? Ünhí kí ịjó ú'dí la kírâ? Mí i'da 'bá mídrí lícögá rī 'baní áváñá dõlénjá 'dīkīsī.

Ílí: Pürámäří

Ãzãkoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípjí ámvópjí 'bã félé rí: Ágágá / үрүгээ

Ãko үnjlé ríkí: Ídá gbäñá, íjójöñá, tì 'bã zoñá.

Ãko idélé rí kí: Íjó kí nganjá, ãzí ãlïgõ sõ rí kí ãko ãzíkí ayújó mgbäří kí këjígá.

Gërjí ndündú sõ ãzí 'dikí ngajó ríkí:

- Ízjí 'bá ãzí sõ mî dõlénjá 'dři u'béjó gbëtí sõ.

Áváñá sī ãko lājó la

Ãko lēlé ríkí: Írāmvá, mārágí ífí kí.

Ãko idélé rí kí:

- Áváñá ūmi drí sī ãko kí lājó rí íngō 'i? Áváñá ãzí íramvá ayújó la cî, ūri ífí 'ilépí bala kí ayújó la kālāfe kí cî?
- Ála áváñá 'dī avá íngoní ru? Ínři ãzítáñá áváñá 'dīdrí kí râ? Ídrí kí nři ku, ūmi icó 'bá ãzí įsúlé sī ūmi imbájó râ?
- Ñko sī avájóla rí drí adru yu, įgbā vūgá. ūmi icó 'bú ãzíkí ūlūlé vūgá jôku ūmi įrāmvá kí atrá ayúlé rá.
- ūmi avá dó áváñá 'dī. Ídrí lě 'bá aválépila rí 'bā adrukí įrī, índrū 'bá ãzí sī avájóla mí be. Ñ'du la áváñá 'dī fē adrulé muké nři?

Ãzí ãzí kí:

- Mí icó ãzítáñá sī áváñá 'dī avájó rī kí ūsīlē vūgá râ? Mí ūrā ãzítáñá 'dīkí bá ãzí jõdrī áváñá 'dī aválépi kú la ní.
- Mí icó áváñá sī ãko kí lājó ú'díla itúlé râ? Mí imbá áváñá 'dī 'bá ãzí ní. Áváñá 'dī 'bā ãzítáñá kí íngon.

Ílí: 'Bá pírí

Ãzákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípi ámvópi 'bā félé rī: Ágágá

Ãko үnjlé ríkí: Námbā, tị 'bā zojá.

Ãko idélé rī kí: Tị ícíná, ijó ãzã kojá, ijó aleñá, ijó lělé ngalé rī.

Gěří ndúndú sī ãzí 'dīkí ngajó ríkí:

- Ŧdi ūkpóru ãko ūmbíráñá ríkí ү'dújó, mí ayú jō dūbā la kí áyụ.

Ãko ãdrónjá la ã'bälé nĩ la ndrenjá

Ãko lëlé ríkí: Pénísilí jöku pêní ãzíla kärätásí.

Ãko idélé rí kí:

- Ífū ãmvé ãzíla ípē ãko mi lëlé ndrelé rí. Icó adrulé nzénzéñá cécé käníkáni áni la ūdibä ūsérëbï se agá la rá jöku käníkáni 'dï ūdibä ãkónä 'dú agá tisí rá, ícó adrulé ãko ungalépi ungangä la rá cécé ãrãpãpã, ãrínjá jöku ãnükûfí umükú tra agá ūfû 'ba rú. Jöku mí icó ife 'bä ìndrélé ndri kí undrélé rá. Jöku dïzä ïyí drïgá ríkí undrélé rá.
- Índre ūdi däkikä 15 'dïpí jöku 'dä 'bä drïlégá ãzíla mí ūsí ïjó mi ndrelé rí kí cící. Índre ūví kí acíjó rí kí, ïjó cí ūbækí ngalé rí kí jöku ūbä gbëtí kí (gbëtí 'bání ïjó ãzí i'dalépi la jöku gbëtí kí sî adrujó ãzí rí abe mûké rí) mí icó vú la nzelé râ?
- Izí mi zítáñá ãzí kisí: Ämbögõ la íngöpí? Pá la kí sî? ūdi ací íngoní ru? (mbëlë-mbëlë, jä íni, ásïigbë sî) ūdi mụ íngâ? ãko ūdi atrilépi rí ã'du, ūbï ã'du idélé sî alijó? ãko ãzí ungalépi ungangä / ãnäkpá ūdi áni ãnínjá la kí cî? Kí ã'du idé?

Ãzí ãzí kí:

- **Ígbā** í'dá ãko mí ndrelé ī'ba drî kí.
- **Mí ịsú** íjó kí drīgá ɿdí. Ízi 'bá ãzí íjó n̄llepí kí drīgá cé la ãzila mí itú zitáñá ãzí kí ụzilé. Änäkpá jōku nzénzéñá 'dī la ã'du na? kí ūví kí sí? Kí ãkónã ịsú íngoní ru? Kí u'á kúmú gá yã jōku kí u'á ndúndú? Kí anzì tì íngoní ru? Kí ací s̄i mujó ãngū ndú la kí agá râ?
- **Mí idé dáyär̄j.** 'Dī icó adrulé kärärtásí mi s̄i I cójó ãko mi ndrelé r̄íkí ūs̄íjó jōku kí gbajó ú'dú ãlu ãlu s̄ila. Í dr̄i ãko ãlu 'di ndre pâlé ū'bíru (cécé índrélendri ife 'bâni jōku ūfū ife 'bâni ru nz̄llepí jōku ɿyí dílépi 'dîkí áni 'dîkí, ís̄i ú'dú ndúndú ujatáñá la s̄i adrujó cí 'dîkí vügá.

Ílí: 'Bá píri

Ãzãkoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípjí ámvópjí 'bã félé rí: Vürúlé

Ãko үnýlé ríkí: Tí 'bã zojá, tí sã ãko kí vûnzejó rí, sáyânñisí: ãko ãdrónjá 'bã ã'bälé үnýkú drígá rí kí Bãyílõjí abe.

Ãko idélé rí kí: Ækokí ifínjá mûké-mûké ãzila ãnirú rí. Íjó үnýjó ãko undrélé 'dïkí drígá rí. Tãjã, íjó үrãñá lóló rí, íjó aleñá.

Gërjí ndúndú sã ãzí 'dïkí ngajó ríkí:

- Ídrí ãngü ndre mûké ku, mí ayú ãko ndú la kí sã ãko ãdrónjá la ã'bälé 'dïkí amájó. Mí are, íngü ãzila mí aló үnýkú, ife , ãko angálépi zolépi zõ ími andregá ríkí.
- Ínze ãko mi ngülé, arelé ãzila amálé rí kí vú. Ízã íjó 'dïkí vú sîlé 'bá ãzí drí vügá.
- Ígbã kí ídá kí sînjá vügá rí këjí gá jöku ízí 'bá ãzí sã ígátáná mídrí 'dïkí sîjó míni vügá.

Úngó ú'díla ú'dúkó ídu rī sī

Ãko lëlé ríkí: 'dáyụ

Ãko idélé rí kí:

- Mí ūrā ïjó úngó tị mídrígá rīsī 'bá pírí 'bākí nīlé cé kísī ngola rála.
- Mí usú ïjó ú'dí la kí ūkụ 'dī agá. Mí icó úngó itúlé ïjó cí míni lëlé la drīgá rá ícétáñá sī ála sí jī íngoní ru, á'dígó ãzí mi lëlé ambamba la drīgá, jōku ïjó ãzí ándrá ru 'elépi la drīgá.
- Mí imbá úngó 'dī 'bá ãzí 'dī 'baní. Mí icó ūví sī ngojóla rīgá ïjó ãzíkí ū'bälé rá ídrī lëlá rá rīgá.
- Úngó ãzí sī drí ūjijó la míni mündútị sī ngolé ú'dúkó ngótíñá tī ãyikörú rī sī 'dī' mí (happy birthday) icó ngolé la râ?
- Wash hands well each day
To keep germs away
Scrub with soap and water
And be on your way

Ílí: Pürámäří

Ãzäkoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípi ámvópi 'bā fēlē rī: Ágágá

Ãko үnīlé ríkí: Tī 'bā zoňá, sílabülū kí ráyimū sī nukütä icílé'bo ríkí.

Ãko idélé rí kí: ïjó aleňá, ãzí ngalé ãlīgö sī rī.

Gěrī ndúndú sī ãzí 'dīkí ngajó ríkí:

- Ími býlé drī ïjó are gā, mí icó ïjó kí ū'býle drísī jōku үry'bá sī rá sī úngó kí ngojó rá.
- Mí icó úngó rádīyö gá la aválé ãzila mí ú'dúkó la kí uja ndú rá.
- Mí icó úmvú jōku bákëtī dílé sī 'ujó 'bá ãzí rī 'bākí dīagá ngo sīla.

Póyīmū ãzîkólí rī

Ãko lēlé rīkí: Pénísílī jōku pēnī ãzíla kārātásí.

Ãko idélé rī kí:

- Índre drī póyīmū ãzîkólí **Spike Milligan** 'bā sīlé mūndútisí 'dī. Ílā ūdi níníru jōku re ídrī Lěla rá rīgá. Í'bā ásí ijó ãzîkólí jōku ijó mi ásí 'bajó drīlagá ku la kí drīgá.

On The Ning Nang Nong

On the Ning Nang Nong
 Where the Cows go Bong!
 and the monkeys all say BOO!
 There's a Nong Nang Ning
 Where the trees go Ping!
 And the tea pots jibber jabber joo.
 On the Nong Ning Nang
 All the mice go Clang
 And you just can't catch 'em when they do!
 So its Ning Nang Nong
 Cows go Bong!
 Nong Nang Ning
 Trees go Ping
 Nong Ning Nang
 The mice go Clang
 What a noisy place to belong

- Ídrī dó ãko 'dī lā pírí 'bo, ísī ijó ãzîkólí ayúlé poyimū 'dīgá 'dīkí vūgá.
- Ijó ãzîkólí mi lélé ambamba rī íngō 'i ãdu ijó sī?
- Poyimū ãzí ïmidrī 'da ãzîkólí 'dī áni la cī? Tī íngō sī?
- Mí usú ijó ãzí sī gujó la kí mî wöríka 'baní sī gujó cí. Ú'dükó ãgúñá ãni? Üví ife ãmbogo ríkí indréjó rī? Rú ãzí ú'dí 'dalé ūmvu ní rī? Mi ãko ãzí ají 'bîlé ūnzí rī umve íngoní? Ími pámvú misī acijó ịbibí ãí drīgâsī rī? Ænäkpá ãzí ú'dí la 'bâ rú?
- Mí usú rú ãzí ú'díla kí tōwú ãzíla ísī ífí la kí íngoní yârī.
- Ísī ijó ãzí, poyimū ãzîkólí la jöku á'dígó ãzí ãlýñá rú 'dīkí ayújó ïndîrī. Lë mí ayú kí pírí ku. Mí üpē míni lélé ambamba rī kí ãzíla 'ulépi ãláru ãndânî ríkí áyú.
- Mí icó ãko niŋ naŋ noŋ 'dī ayúlé rá. mí ڻ'bî ãko sîlê rī kí i'dólé 'dī áni:

 - ⊕ Drîla gá . .
 - ⊕ Æzíla . .
 - ⊕ Æzílá l'dí . .

Ílí: 8+

Ãzákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípi ámvópi 'bā félé rī: Vүrúlé

Ãko үnjlé ríkí: Tí 'bā zoŋá, ijó kí ífí i'danjá, ijó sîlé rī kí ráyimü.

Ãko idélé rī kí: Kí ãzíngalé ałlígø sî rī, ijó aleŋá, ijó ífitrü lakí joŋá.

Gěrjí ndúndú sî ãzí 'dikí ngajó ríkí:

- Ijó pójymü 'dī tì sî jöku ízí 'bá ãzí sî sijóla míni vügá.
- Isî pójymü 'dī láyinř 2

Ísa ūri ífí ãzíla índre ĩ'di angá agá

Ãko lëlé rïkí: Úri ífí, үnúkú, ỹyí, këlká sï ãko kí ū'bïjó rï.

- ãko idélé rï kí:
- Ípë ãko mi lëlé izólé rï. Märagï jöku úri ãzí kí? Ílë ãko ãzí izólé nalé râ? Mí ịsú ãko icólé izólé sâ'dï agá ilí 'dïsï la ãzíla ūri cí rï kí ã'dú?
- Ípë mi kîsa íngâ yãrï. Úmvú agá, jöku ámvú agá? Drï adru ámvú agá, ípë ãngü ãzí mûké ãnãkpá kí sï ĩ'di ĩcõcõñä jó la ku la. Mí ịsú ãngü sï sajó la mûké la. ãngü andre celé cí la? Índrikä gá jöku ɻtýkä agá ?
- Ísa ĩ'di ãngü ãvukí la sï adrujó alagá yula gá. Ísa úri ífí kí ɻrï jöku na 'bú ãlu rï agá ãlu rï drïsï angá ku ãzí rïkí sï angá nï. Mí ūsü ỹyí kí drïgá mûkémûké.
- Mí ūsï kí rû cící. Ísï ãko sale rï rû ife ãzí sïgá ãzíla ísu ĩ'di úri míní sale rï andregá.
- Mí ūsü ỹyí drïla gá ú'dû pírí jöku gbörú-gbörú sï үnúkú 'dä 'bajó ɻbi rû.

Ãzí ãzí kí:

- Mí undré ĩ'di ú'dû pírí sï zoñá la ịsújó. Mí ūsï ịjó mi ndrelé rï kí cící. Mí ឃ'bï úri 'dï ú'dû ãlu-ãlu sï drï ᠁fú ãmvé 'bo rï gá. ᠁di bí asú ú'dû sí vútigá? Wô ūfú kí ãka be? Ísï ịjó mi ndrelé rïkí vügá.

Ílí: 'bá pírí

Ãzákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípjí ámvópjí 'bā félé rī: Vürúlé

Ãko үnjlé ríkí: Ækónä kí izónjá, ãko ãdrónjá la ã'bälé rī kí, ãko angálépi zolépi zō 'dikí tãmbanjá.

Ãko idélé rī kí: Æko kí undrénjá, ijó kí ãzã koñá.

Gërij ndúndú sī ãzí 'dikí ngajó ríkí:

- Acíñá drí adru míni ūkpó ūkpó , ísa ūri 'dí úmvú agá 'bá ūdi jó agá. Mi ací ūyí ūsülé drílagá râ? Ítükä ūdiní cî?
- Mí icó cúpã tì ljlé úmvú këjígá sī sajóla rá.

Ãko lāná ãngū ãlugá rī

Ãko lēlé rīkí: Búkū á'dígó drī jōku mí ayú á'dígó sīlē bábá 'dī.

Ãko idélé rī kí:

- Mî kâyúka jōku 'bá mbalépi 'bo la icó á'dígó 'dī lälé vûléka jōku anzí nírí 'baní rá. Sâ ãzíkîsî ūdi mûké ru ujajá.
- Ípê á'dígó ãlu angájó búkū agá ūminí lêlé rá la jōku ūsî á'dígó ú'dí la. Íco adrulé ijô ru ngalépi 'bo la jōku ijô sî ijô ãzí imbájó la rá.
- Lë mí uja ími ú'dûkô mi zâ agá la cící. Mi kêmî ú'dûkô ū'bî íngoní ru. Ídránígó ú'dûkô, ūtógóná uzálépi ūrîsî rî ú'dûkô?
- Sâ ãzíkîsî ūtupá á'dígó 'dî zâ agá ãzíla ízí ími ūrâ ã'dula mûru idélé drîgá 'dâ nî? Ími ū'bî ijô mûlépi ru idélépi rî ūrâlê ãlu.
- Mi mû péjî ãzí 'dî kí agá á'dígó kí ūsûlé ūrî lälé ãlu. Ími icó á'dígó ūnököná 'bâni ūtógóná be rî lälé rá. Ígbâ ãnâkpá ãzí jô ídu ndrelé ku la. Ílâ ijô á'dígó 'dî gá mgbâ rî. Ūtupá were sî ūmbí la 'dâ lâjó ãzíla ími ūrâ ūdi mû ukolé íngoní ru yârî.
- Ílâ ukóma la. Ími ūrâ ukóma la 'dâ cê? Ími icó ijô drî á'dígó 'dî nî la ūsûlé râ?

Ãzí ãzí kí:

- Ími icó á'dígó ãlula i'dalé ávâná sî ãlu râ? Ípê Ími adru ã'dikî rú yârî ãzíla Ími avá á'dígó 'dî. Ími i'da ávâná 'dî 'bá ãmidrî lîcögá rî 'baní ndre lé.

Á'dígó 1 : Íwá mvánjá.

Ímu jõ ỹyí tigâlé ku' Íwá ãndre lũ mvánjâní. 'Íyígó ãzí ãmbógó la ỹyí'dã agá 'dã, ídrí mu ïlé, ỹdi ími na rá Íwámvá zì 'äko íyígó 'dã ã'du?' 'bá ãzí ỹdi umvilépi la yu. Íjó 'dã sã mu ỹyítí gâlé. Tu pá ỹyí tigá 'dâ. Seru ỹyí tigâlé ãnirú ỹdí. Wó ãko ỹdi ndrelé rá rí ỹdã'bã mélétí Índréléndri ỹyí agá rí 'i á'dûsí se ru were ỹdí gbõgbõ íyígó ãzí ãfû sîtrû cákání sísõ ãzombílíkoko ãzila ru Íwámvá 'i! rü ỹdi ūmvu dríla gá 'dágá.

'Iko áma ãzã' Íwámvá za re. Índrë ãcẽ mbëlëmbëlë, rü kótë la. ádrípíka ãcékí rü kí ỹdi býlé gá, ãzila asékí ỹdi, asékí ỹdi, ū'býkí ỹdi asélé tí íyígó rü ỹdi ūmvu mgbemgbe. 'Iko áma ãzã' ỹdókí uzalé gbõgbõ Íwá ásé agâlé rí ãcékí pírí sã ỹdi aséjó.

Ukóma gá:

Asé kí kótë la 'dã kpere ỹdi zo agá ãzokíndre wízí áni, asékí býléla kpere bile la zo agá ãmbógó ru, ūmvu la 'dã zo ãzo ãzo. Ásekí ỹdi asékí ỹdi kpere íyígó la ỹdi a'be agá, Íwá ãlu ãlu u'de kí ãzíří kí drýgá ãzíříkí drýgá ásé drýgá. Pa kí dó sã Íwámváñá 'dã rá. Wô ã'du idé dó sã ru ỹdi'bã kótë, býlé ãzila umvu kí agá ní? 'Dã bâsí ỹjó Íwá kí ūmvu la adrujó ãzorú, kí býlé la adrujó kábëjí bí áni kpere ãndrû rí.

Á'dígó 2: Úzogo iyi ūtilepi na laki (Terry Jones si ni):

Uzogó ãzí la a'dé agá angájó үrú'bü agálé, jö uzogó jírání rú a'délépi ūndíríní. Ma uzogó ãmbógó ãzíla ãlá ãndâní angálépi үrú'bü gá ríkí agá rí'i!

Uzogó ūrijó rí jö 'Ãndá mi uzogó ãláru la' wó mí adru ūniyambambarú má áni ku. Mâsí rígá, ūdi ūví mi adrujó rí, íjó 'dí sí ma uzogó a'délépi үrú'bü agálé ríkí agá ūniyambamba rú ãndâní'

Uzogó a'délépi drídri rí jö: lë ãma ūpíkí íjó 'dí tì pâlé ãlu . íjó 'dísí zíkí uzogó najó rí sí íjó kí drídriñí gá 'dí amajó. Uzogó najó rí jö: Íjó la ãzí ūmi ní jolé ãzíkóli 'dí ! mí icó adrulé úzogó a'délépi ãmbógó rí 'i vâ tulítulí rí 'i rígá rá. 'Bá pírí la níjó la cé rí áni ūdi ãko mgbä ãlá ãndâní rí 'bá kí sí ásí 'bajó dríla gá 'dí, ma dó sí uzogó mgbä ãlá ãndâní angálépi үrú'bü agálé rí 'i.

Ukóma gá:

Müké, uzogó ãzí 'dí nzíkí drí tì kurú, a'dé kí vügá 'dô ndrō sí acájó ãndíru ru usajó pútrú sí acájó ūdrí ãndí ru.

Ílí: 'Bá pírí

Ãzákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípjí ámvópjí 'bä félé rí: үrugená

Ãko ūnile ríkí: Tì 'bä zoñá, á'dígó , áváñá íjó mülépi ru'elépi rí lüñá.'

Ãko idélé rí kí: Æzí ãlígö sí ríkí ngañá, ticiitáñá ãzítigá rí, íjó areñá.

Gërij ndúndú sí ãzí 'dikí ngajó ríkí:

- Ízä 'dígó ãzí ími үrú'bá sí. Lë mí ayú ími mélétí mükémúke sí á'dígó 'dí zäjó
- Mí ayú döléñá idélé sókisí sí rí sí á'dígó 'dí zäjó.

Áváŋjá ãngū mbgó lá gá sī ákó ndú-ndú kî trájó lá

Ãko lělé ríkí: Pénísílī ãzíla kārātásí.

Ãko idélé rí kí:

- 'Dĩ áváŋjá mi sī mujó ãko kí ndrũtrũ jó agá jõku ãmvé. Ídrĩ idéla 'bá ãzí kí abe , 'bá ãko 'díkí ịsúlépi pírí rí la ndẽ nĩ
- Índre ãko üt̄ilé 'díkí. Mísí á'dûsí jõku 'bá ãzíkí abe, īmi icó ãko 'díkí atrálé gbõrú íngoní ru?

- **Ãko ãzí bülû la.**
- **Ãko ãzí áŋmátrë la.**
- **Ãko idélé bawü sïla kí ịr̄i.**
- **Ãko ãzí ăjíyambamba la.**
- **Ãko na rü i'dólépi nükütä ãlu rïsí la kí.**
- **Ãko ãzí lérë lérë la.**
- **Ãko ayúlé sī ãko kí idéjó ăláru la.**
- **Ãko ãzí mi lělé la.**

- Ídrĩ ãko 'dí kí idé 'bá ãzí be, īmi üt̄ibíkí.
- Mí itú dó ãko mi atrálé ríkí ádiékítívë (áŋmátrë, lérë-lérë, ăjíyambamba) 'díkí ayúŋá sī. Ðzíla gbětí ūdi vâ muké sī i'dójó la. Índre ícétáŋjá félé 'dí ãzíla Índre mí icó nō mîni la üt̄ilé 'dí áni 10 rá yãr̄i.
- Mí üt̄i ãko mídrî kí ãzíla ízí 'bá ãzí sī mujó kí ndrũtrũ.

ÍÍ: 'Bá pírí

Ãzäkoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípij ámvópij 'bā félérí: Vürúlé

Ãko ūnīlé rīkí: Ti 'bā zoná, (rú kí ádījekitīvū abe) ãko lāná.

Ãko idélé rí kí: ngalé ãlígõ sī rí, ijó kí ãzã koná, ijó kí nganá.

Gērī ndúndú sī ãzí 'dīkí ngajó rīkí:

- Ílū ãko ãzí, ízí 'bá ãzí sī míní kí a'dújó.
 - Ílū 'bá ãzí ní míní ãko ãzí rú sīlé vūgá
 - Ídr̄i ãngū ndre muké ku, ízí 'bá ãzí sī míní ãko kí atrájó ̄r̄īr̄ī ãzila mí ̄uzí kí jó ãlu r̄ī agá 'dâ. Búkū ̄r̄ī, gēzimā ̄r̄ī ãzila cãmbál̄ī ̄r̄ī.

mukuta jõku bamba ayüle siri ru la

Ãko lëlé rïkí: Pénísilj jõku pêñ kí kãrâtásí be.

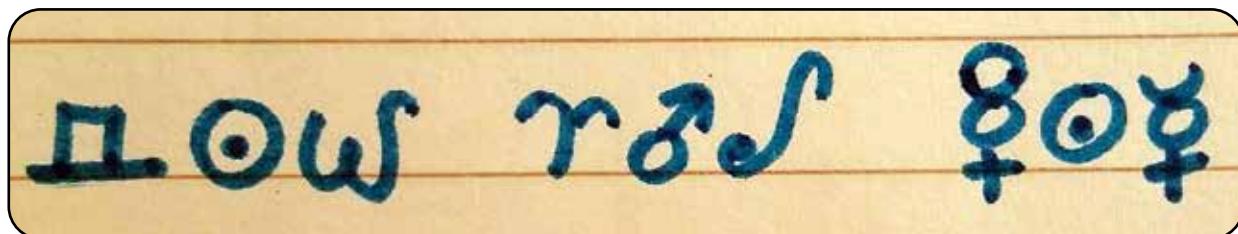
Ãko idélé rï kí:

Gërj misí mî sírj kí 'bã jó rï kí ū'bíru.

- Mí icó nükütä álífabëtä gá rï kí sïlé námbä sï rá múké la mí i'dó námbä ãmbögó rï sï mí así dô vúlé 'dölé ru. Ícétáñá sï álífabëtä mündútj sï rï gá nükütä kí 16. icétáñá sï **a=26, b=25, c=24, d=23** ãzí kí abe. Mí icó sï mání ãko sïlé námbä sï 'dï kí ífí i'dalé râ? **8 22 24 9 22 7 24 12 23 22**
- Mí icó nükütä ãzíkí ujalé ãzíkisí rá bela 'bã adru kí jõ cécé kí sïjó rï áni icétáñá sï **a=h, b=i, c=j, d=k, e=l, f=m** etc.

- Mí icó mî ãko sírî rú ndú la kí ayûlé nûkûtâ álífabêtî gá 'dî 'baní ndûndú rá ícétanjá gá rî áni. Ídrî lê kí ayûlé rá, ízî mi zítanjá 'dîkîsî.
- ⊕ Ma ídó kí sîlê angajó ïjigá sî mujó drî ãndá gá? Jôku vûrûlé mujó үrûgá?
- ⊕ Lê námbâ ma ayûlé rî 'bâ adrukí álífabêtî үtijó rî áni? Jôku nûkûtâ ãzí kí sî pâtujó nûkûtâ ãlu køjigá. ('dî áni rî la fê 'bâ ãzí icó mî sírî 'dâ nîlê ku)
- Mí icó rú mûndútî sî rî kí ãzíü ngalé sírî fêlé míni péjî ãzí 'dâg'\a rî áni râ? (lê ínî rá adru kí pírí ku)

- Mí a'dû mî pêñî kí kârâtásî abe bâbâ. Ísî dô sî mî sírî 'dâ pírí. 'Bo ísî mî ijó ãzí sírî 'dâ lêlé pi râkâ la tî pêlé 'bâ ãzíní sî ndrejó la ïdi nô tî la nzirâ yâ áni.

Ílí: 'Bá pírí

Ãzâkoma 'bâ mbalépi 'bo/ ádrípjí ámvópjí 'bâ fêlé rî: Vûrûlé

Ãko үnîlé rîkî: Tî 'bâ zoñá ãko sîñá , nûkûtâ kí sîñá mûkémûké.

Ãko idélé rî kí: Æzí ngalé ãlîgõ sî rî, ijó aleñá, ijó ãzâ koñá.

Gêrî ndûndú sî ãzí 'dîkí ngajó rîkî:

- Ængû ndreñá drî adru míni ükpóûkpó, mí icó ijó jolé tî sî rá. Ípê ú'dûkô ãzí cécé 'kâ', 'ub' jôku 'sâ' ijó ïdi râkâ ijó ijó ãzí kí ïndõ jôku mí umve drî sîlabûlû ãzí kurû. Ícétanjá sî , ádrî tá 'ka' 'dî ayú, ijó' "ma ãyikô sî" 'dîgá. ïdi tá adru kama kaäkayïkako kasî".

Ãko ãdóñá la ã'bälé rĩ kí ūví ũ'bã pátãnĩ abe

Ãko lẽlé rïkí: Kẽlíká kí ãzila írãmvá kí abe.

Ãko idélé rï kí:

- Ífũ ãmvé. ãko ãdrónjá la ã'bälé ūví ndúndú mi ndrelé ũ'bã pátãnĩ abe rĩ kí sí? Índre vâ ãko ãdrónjá la ã'bälé mídrí lícó agá cécé ife ãka, têbí ïnjí áni la kí.

- ãko 'dïkí agá ūví mi lülé pátãnĩ la abe rïkí sí? Mí icó ãko ãzí:
 - ↪ Awalé trûtrû cûrá la ịsûlé râ?
 - ↪ Ru ũpîrîcô lepi la ịsûlé râ?
 - ↪ Sáyíkûlû rú jõku jûlé rú la ?
 - ↪ Lë 'bäri ru ajílé ãzí rï kí abe rï áni la kí:
 - ↪ Ì ìdi lëlêgô jõku ásí áni?

- Índre ifebí ãzí kí indré íngoníru yãrã. Mí icó ƒibibí 'dã áni la ƒsúlê râ? Mí icí bí la nírí ríkí lälé angájó ãmbogó rí agá ríssí râ?
- Mí atrá këlíká kí írãmvá kí abe. Mí icó ãko ūví ãzikí idélé ãko 'dã kisí râ? Mí icó:
 - ⊕ Trãyángülu jöku sïkoyä idélé râ,
 - ⊕ Pénítagõnï (úkõ la kí 5),
 - ⊕ Hékisagõnï (úkõ lakí 6),
 - ⊕ Ókítagõnï (úkõ la kí 8)
- Mí icó ãko ūvú áni la idélé këlíká jöku írãmvá 'dã kisí râ? Píramidí jöku bökisí icétáñá sí.

Ílí: 'Bá pírí

Ãzákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípjí ámvópjí 'bã félé rí: Vürúlé

Ãko үnïlé ríkí: Æko ūví ndúndú ríkí rú, tì pátaní kí vünzejó ríkí, ãko länjá.

Ãko idélé rí kí: Æzí ngalé ãligo sí ríkí, ijó kí ãzã koñá, ijó kí ngañá, ãko kí undréñá.

Gërijí ndúndú sí ãzí 'dikí ngajó ríkí:

- Ængü mídrí lícô gá rí drí caku, mí icó mylé jirání gá râ?
- Acijá drí adru míni ükpó- ükpó, 'bá ãzí icó míni ãko sí avajóla kí félé râ?

A 'digo zāle sayikolu aga ri

Ãko lēlé rīkí: Pénísílī jōku pēnī ãzila kārātásī.

Ãko idélé rī kí:

Mí icó ãzí 'dī ngalé 'bá na jōku 'dā drīlégá la abe rá. ūri sáyíkülū agá ãlu.

■ 'Bá ãlu 'bā i'dó á'dígó, ícétáñá sī, "Ízóná ãzí ándrací icó ú'dú kolé ku. ūdi ulá tị ujañátrū tí ú'dú 'be ūdi kú".

■ Mí ãsī 'dâ. Ízi 'bá ãzí sáyíkülū agá la sī á'Dígó 'dītrū mujó drīgá ïjó ūrī jōku na kí ū'bāñá sī, ícétáñá sī:

"rī ūimbá ãmbógó ūrú'bū gá 'dī nīlé. Gbōgbō ndre ãko ãzí la así agá alagâlé ūdirú 'dô. Æko indrélépi lérélérē 'dī así , así kpere ūdī'bā dērēsā gá."

■ 'Bá ãzí rī 'bā ru á'dígó 'dī tīlagá 'dâ. Mí icó á'dígó 'dī trū mulé íni sâ sī? 'Bá drīkí lú adru sáyíkülū gá ūrī, 'bā alekí ru áyú.

■ Ízi 'bá ãlu la sī dejóla 'bá pírí drīkí apí la pâlé ūrī ūrī 'bo rīgá.

■ Á'dígó zâlé zâlé sáyíkülū gá 'dī 'bā ãzítáñá kí:

↪ Mí ayú ïjó míni ūrâlé rī, ïjó cí rī ãláru!

↪ Á'dígó 'dī 'bā mü drīgá (lě íjo lú tū gôrôfâgâlé ' mí ãsī lú 'dâ laku, íjo tū gôrôfâ sîgâlé kpere ūdi ca agá ãngû үrûgá ãndânî rîgá ãzila ndre....').

↪ Ízâ á'dígó 'dī pírí ku, sâpírí sī lě 'bá ãzí rī 'bâ mü trû drîgá.

■ Mí icó á'dígó ūvî cí la pêlé zâlé rá. Icó adrulé ïjó ru ngalépi rá la(céce ūmû jōku ãcî mujó ãngû ãzîgá la.

Ílí: Pürémäří

Ãzákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípjí ámvópjí 'bā félé rī: Vürúlé

Ãko үnjlé ríkí: Tí 'bäzoňá, á'dígó 'bä zäňá ãzíla ãzítáňá la kí: ijó lělé mí idé kí jöku mí idékí ku ídrí á'dígó i'dó 'bo rígá ríkí.

Ãko idélé rī kí: Ijó ūrãňá gbõrú rī, ãzínganá ãlïgõ sī rī, ijó aleňá ãzíla tí icíma.

Gëří ndúndú sī ãzí 'dikí ngajó ríkí:

- Í'bä ãko lícó agá 'dâla kí mídrí bégí agá mûdrí- ãko cí míní jsúlé la kí (cécé kópõ, írãmvá, bõngó üyóró). Ími a'dú ãko 'dikí ãlu ãlu angájó bégí 'dí agálé. Ídrí ãko ãzí a'dú ãlu angájó bégí agálé, mí ayú ūdi sī ijó ãzí ū'bajó á'dígó 'dí drí gá. Ícétanjásí , ūdi mu tulé үrûgâlé 'bo, ndre kópõ, kópõ gólûdří rú la, ri dílé ãko ãzí ūyí ru gólûdří áni la trû.....
- Ísī á'dígó ãlá 'dí vügá ãlu. Mí ū'bä ádîjekítivü ãzíkí tí sī ãko kí vû nzejó la kí abe sī ūdi ucájó ãláru.

Ífẽ ãwã'dãfô drãlé mûkẽ ngalépi tõrómé agá rá la ní

Ãko lêlé ríkí: Kãrâtásí ãzila pénísílí.

Ãko idélé rí kí:

- 'Bá mûkẽ ngalépi/ 'bá kí ãzã kolépi tõrómé agá ijó ãzí sí rá rí 'bá ásí ũkpó la ijó ũkpó ru ũ'bí 'dikí agá. 'bá cíří icó adrulé 'dî áni rá. Ínř 'bá ãzí 'dî áni la râ?
- Mí ūrã ijó 'bá 'dî áni la drã ūmi drí tõrómé agá 'dâ? Kí ã'di kí? ijó mi kí 'bajó 'dâ áni rí kí ã'du?
- Ilé 'bá 'dî áni rí 'baní ãwã'dãfô félé ūví íngõ kisí? Kí í'dá gbäňá sí, úngó sí kí ungojó la sí? Wárágã sí ū'baní ãwã'dãfô fějó la jöku zâwâdî cíla sí? Jöku lú ū'baní ãwã'dãfô fějá sí.
- Mí itú mî zâwâdî/ ísí wárágã ūdrãlé ūdiní. Izí 'bá ãzí mbalépi 'bo jöku mî kăyúka kí sí ijó 'dî ãzã kójó.

Ílí: Pürámãří

Azákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípjí ámvópjí 'bã félé rí: Vürúlé

Ãko үnjlé ríkí: Tí 'bã zoňá

Ãko idélé rí kí: Ijó aleňá, ãzí ngalé ãlïgõ sí rí, ásijó 'bá ãzí sí rí, ásí ãlã ãzila asi jó bäsí rí uní jó.

Gërjí ndúndú sí ãzí 'dikí ngajó ríkí:

- Ílã wárágá 'bá azí lá dó sí míní sí lá. Ígbã í'dá sí ijó idî ūfí icéjó jöku í 'bã ãko ãzí sí mî lëtâňá l 'dajó.

málī ndrūŋá

Ãko lēlé rīkí: Pénísílī jōku pēnī ãzila kārātásī.

Ãko idélé rīkí:

Áváŋá 'dī áváŋá 'bá aválépi la rīla sī ãko ãzí ru zīlépi cíla ndrūjó la ūdi ãzítáŋá la alagá rīkí vú ūbījó rīsī. Æzítáŋá ãlu rī la ímidrī 'de ãzírī gá kpere mi málī mi lēlé 'dā ịsú agá. Æko mi ịsúlé ãsījó 'dā icó adrulé ãko míni lēlé ambamba la jōku ãko ãzí ūmbíráŋá ūniyambamba jōku nalé nā la(lē ïndre údrī zī la, ãnãkpá ãzí 'bā ịsú ūdi drīdrī ku.)

- Mí ūrā 'bá mi fējóla 'bā ndrū ãko 'dī rī ã'di 'i- ngótíŋá ūmbíráŋá lajōku mī kāyúka kí? 'bá mbalépi 'bo la? ūdi lē mí ūsī ãzítáŋá 'dīkí ūbā ilí vúsī ãzila 'bā vākí ifí la kí cé. (ïndre ícétáŋá ándrálé 'dī)
- Mí ịsú ãngū sī mujó ãko 'dī ndrūjó rī- jágá jōku ãmvéjōku ūrītrá? Ála mü ndrūŋá la i'dólé íngâ? Æzila ūdi mü ukólé íngâ?
- Ípē ãngū (ãngū sī ãzítáŋá 'dīkí ūbajó rī) ifé ãmbógó la gá, kábādī gá jágá jōku 'bá lícó agá 'dā áváŋá 'dī aválépi ku la drī. Ængū cajó 8 'dī icokí calé rá. Ísī ãngū la 'dīkí námbā vūgá ãzila 'bā adru kí úgbó la kī sī.
- Ísī ãzítáŋá ãngū ãluãlu drī kārātásī ndúndú kí drīgá. Lē ïndre ãzítáŋá 'dī 'bā adrukí 'bá áváŋá 'dī aválépi rī 'baní ūpé ru kí sī kí vā mbēlē, wó lē 'bā adrukí vā ūdī áni ku ícétáŋá sī:
 - ⊕ Æzítáŋá: mā lūmúnī ãka ãjíyambamba la, ãka bīdē-bīdē la (ãngū la: yōmbē sī)
 - ⊕ Æzítáŋá: ãngū urobí la sī ími ūbījó ínísī rī (ãngū la: gbóló sī)

Mí icó vā ánagūrāmū ayúlé rá(ala gá mi ãko 'bā rū sīŋá 'bā nükütā kí usa) ícétéŋá sī:

- ☞ Azítáňá: yíjí ãjóna drî(Āngū la: ãnájó ȿyí drî).
 - ☞ Jõku mí icó sírī ãzí cí la ayúlé rá.
 - **Ísí ãzítáňá 'bã käläfe** kí cí ãzíla mí adrî ãngū ãzíkí cí lú námbã la 'bã indé kí lú nř mi 'bá ávánjá 'dígá rñní ãzítáňá drïdrï rí fë ȿdi kí drï 'de sř cajó ãzítáňá ãzí rí gá.
 - **Ímba ãzítáňá drïdrï 'dã tã ãzíla mí ȿuzí ãzírí kí** ãngū sř kí isújó rí kí agá lélé rí áni – mí ayú ãko mi sřlé drïdrï ríkí sř ími ãzäkojó ízí tá kí íngâ yärí ȿräjó . ãzítá ãlu la adru ãngū mi sř ãzítáňá 2 zíjó rígá, ãzítáňá 2 la adru ãngū misř ãzítáňá 3 zíjó rígá. ãzítáňá ãsíjó rí la adru ãngū misř ãko 'dř zíjó rígá.
 - 'Bá ávánjá 'dígá rí dríkí adru ȿrí, ȿmi are ȿmi ãzítáňá 'dřkí drígá ãlu ráká. ãzítáňá 'dř 'bã ãzí icókí adrulé ícétáňá sř:
 - ☞ Lě ȿtě ȿmi cící, ȿmi sř mu ãzítáňá ãzí rí gá ȿndõ.
 - ☞ Lě ȿmi ale ȿmi alelě sř ãzítáňá 'dřkí ãzä kojó.
 - ☞ Lě ãma ale kí ãko ndrûlé 'dř ãlu ãdrí ȿdi ȿsú 'bo rígá.
 - **Ífë ãzítáňá drïdrï rí.** ȿmi ací 'bá ávánjá 'dř gá rí be/ abe ȿjó 'dř la nř mba agá ȿdiní mbã be mi sř ãzä la ko sř ãzítáňá 'dřkí ífí vãjó.

ÍÍ: 10+

Ãzākoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípi ámyópi 'bã félē rĩ: Ágágá

Äko ūnīlé ríkí: Ti 'bā zoná, äko sīná . núkūtā kí sīná mýké-mýké rí.

Ãko idélé rí kí: Æko kí үтїңá, әзí ngalé әлїгő sї rí, ijó үрәңá lóló rí, ijó aleңá, tjiicíma, ijó kí әзәкó jó.

Gērī ndúndú sī ãzí 'dīkí nqaió rīkí:

- Ízí 'bá ãzí ndú la sī míni ãzítáŋá 'dī kí ūsíjó.
 - Ísī ãzítáŋá kí lú 3 jöku 4.
 - Mí ū'bí áváŋá 'dī aválé dr̄idr̄í rá ká ku, ãzítáŋá ãlu-ãlu la fē mi ca ãzí rī gá.
'Dī áni rī la fē ūdi acé ūpé ru.
 - Íqbā ūdá ãzítáŋá 'dī 'ba dr̄í kí .

Zítáŋá kālīrī

Ãko lēlé rīkí: 'dáyu

Ãko idélé rīkí:

Ãzí 'dīkí ru nga muké la 'bá i'dójó ūrī sī kpere tōwú gá la kí drīdrīn̄gá 'bá ãlu-ãlu la sī zítáŋá zi rá.

- Mí icó 'bá cí mídrí kumú gá la ãpēlé drīdrī, ícétáŋá sī, werená rī jōku ngó tīn̄á kí agá 'dâ tīlépi vúlévúlé ru rī.
- Ípē 'bá, ãngū, jōku ãko. Mí ūrā íjó 'bá , ãngū ãzí drīgá míni n̄lē lóló la sī míni zítáŋá kí umvijó. Ídrī 'bá pē , icókí adrulérá / kí adru Ídri rá jōku drālē rá, jōku á'dígó gá la. lē ìndre 'bá, ãngū míni pēlé rī 'bá ãndälá n̄kí cé ãzila n̄kí lóló.
- Ílū jōdrī 'bá ãzíní ãko mi pēlé rīku. 'Bā ū'bī kí igálé la ráká.
- "Bá ãzí kí zítáŋá umvitáŋá la sī adrujó wōyí jōku yu rīkí zi. Mí idó zítáŋá drīmgbō 'bá kí sī umvitáŋá la umvijó wōyí jōku yu rīkí. icétáŋá sī:

⊕ ãkô 'bá rō?

⊕ ãkô ãngū rō?

⊕ Ídi ãko ãzí rō?

⊕ Ídi mgbāmgbārú rō jōku ūzō ūrālērā la?

- Ími uja Ími zítáŋá wōyí jōku yu 'dīkí uzin̄á gá ujajā, lē ìndre 'bá ãlu ãlu 'bā zi zítáŋá ãlu rá.'Bá áváŋágá ãlu la drī zítáŋá icólé umvilé wōyí jōku yu la zi rá, 'bā uja zilé la ūví ãzí sī ú'dírusí icójó umvijó la rá. Ícétáŋá sī, 'bá ãzí icó zítáŋá zilé, kí ílī sí la ku? Kí bela zilá " kí ílī alí 50 râ?

- Izí zítáñá ãzíkí ūmi áváñá 'dī avá agá. Mí ūrā ijó zítáñá zilé'bo ríkí drīgá izí drī ãzila ku rú. Ícétáñá sī 'bá ãzí drī zítáñá zí ãzo jōku use drīgá 'bo, izí dō rála zítáñá gbětí la drīgá, idé ãko la 'dā ã'du sī yārī drīgá.
- ūmi avá kpere ūmi ca agá zítáñá 20 gá ãzila icókí 'bá ãngū jōku ãko 'dā ūrälé ku, ílū dō ūbaní ūdi rá. 'bá ãzí drī ūrājó úca drī zítáñá 20 gá kurú, áváñá 'dī ukó bāsī 'bo.
- Ifē 'bá ijó 'dī ūrälépi cé rī 'bā adru 'bá mülépi rī. 'Bá ãzí ãlu la drī ãngū, 'bá ãko 'dī lūku, 'bá cí lélépi zítáñá ãzí zilépi rī 'bā zí. Lē 'bá ãluãlu 'bā ísú drīlémgbö sī ijó ãzí ūrājó lülé jōku zilé rá. 'bá ãluãlu asújó áváñá 'dī gá ūndī rī la ūdi fē adrulé ūniyambamba 'bá pírí ní.

Ílí: 'Bá pírí

Ãzäkoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípí ámvópi 'bā félé rī: Vûrûlé

Ãko ūnîlé ríkí: Ijó alêñá, ijó ūrälé mûké-mûké rī, ijó kí ãzâ konjá.

Ãko idélé rí kí: Ijó aleñá, ijó ūrâñá mûké-mûké rī, ijó kí nganjá ãlîgöö sī rī.

Gërjí ndúndú sī ãzí 'dikí ngajó ríkí:

- Ibe areke zítáñá kí uzinjá gá cí cécé. Anäkpá kí drīgá, ãkónä kí drīgá, 'bá kûréní ru rī drīgá. Ílū ūbaní zítáñá 'dī ìngö gá yârî.
- ūmi avá áváñá 'dikí ūrî-ŵrî, ïko ūmi ãzâ kûmú ūmi drî gá.
- Isî áváñá 'dî 'bâ zítáñá kí kpere 20 sî umvitáñá la ãndâ rî kí ūsújó.
- 'bâ ãko kí 20 angâjó lîcô agá 'dâla la kí méjâ drîgá jōku go'beñá agá. Síří rú ipê ãlu. 'bâ ãzâ i rî 'bâ igá kí ãzíkí pêlê.

Wáragā sile imbápi mídrī ní

Ãko lélé ríkí: Kãrãtásí ãzila pénisílí.

Ãko idélé rí kí:

- Mí a'dú pénisílí kí kãrãtásí be bábá.
- Mí ūrã drí ijó míni lélé jolé imbápi mídrī ní la. Ílē ūdiní ãko mi idélé lícogâlé la lülé râ? Mi icó:
 - ⊕ ãko mi ãjí la ịsújó rá la.
 - ⊕ Íjó ãzí ru ngalépi üniyambamba la.
 - ⊕ ãko ãzí 'bá drí nalépi nã míni ngalé rá la.
 - ⊕ Íjó ãzí mi ásí 'bajó drílagá drílegâlé rí.
- Isí wárágã agulé ãngü ãzí gá ãngü 'dã'bá rûtrü , imbá ú'dú la trü ãzila ítř drí alagá cí.
- Drí icórá , mí icó wárágã 'dí félé imbápi mídrī drí rá? Izí 'bá ãzí mbalépi 'bo la jöku mî kãyúka kí sî ími ãzäkojó.

Dear Mrs. Parker,

I thged Tee nicks and I loved it. I + was gummy when me and my Mum got tangled up in the sugar ball. I also thged muchs game, and all the different games on it. Some of them are difficult and some of them are really fun! I'm looking forward to making something out of most. yours

sincerely

This:

Ãzí ãzí kí:

- Mí umvi wárágã ándrá mi félé ímbápí drí rí tì. Mí ayú tì ímbápí la tá ayúlé nĩ la kí áyù.
 - Mí icó wárágã ãzí ūniyambamba la sîlémíbápí mídrîní i'dajóla ūdiní mí idé ãzí tá ngalé lícögâlé ríkí kula ã'du íjó sî yärí lüjó ráyã? Mí ūrã íjó ãzí ru ngalépiku la jolé ícétáñá sî.
 - ↪ “Índrí na ãzí ngalé lícô gâlé rí rá.”
 - ↪ “Lõbíyoñá ãmbógó la 'du mâ ãzí ngalé lícô gâlé rí rá”
 - Mí ayú itútáñá 'dî sî ími ãzäkojó wárágã 'dî sîñá gá.

Ímbápi ma lëlé ambamba rii,

Ítrū ma rá ma ãzí mi félé mulé ngalé lícögâlé rí
idéjó ku rísí. Má adru ūcõgõ ãmbogó la sī wó
.....(ã'du idé dó runí?)?

Mâ mu.....(mî mû ã'du idélé?).....

Ãwã'difô ïmi u'á muké:

Ílí: 'Bá pírí

Ãzákoma 'bá mbalépi 'bo/ ádrípi ámvópi 'bā félé rī: Vūrúlé

Ãko үnïlé ríkí: Tí 'bā zoñá, wárágä sñjá, íjó sñjá muké rī.

Ãko idélé rī kí: Æzíngalé ãlïgô sñ rí, ásijó 'bá ãzí sñ rí.

Gërij ndúndú sñ ãzí 'dikí ngajó ríkí:

- Ílã mî wárágä 'dî 'bá ãzíní(ílû ūbaní ãzila 'bá sñkí dósñ míni kí)
- Ísñ wárágä ãzí ãlïjá ru.
- Ígbâ ímbápí ní ïdâ ãko mi idélé lícögâlé 'ba drî kí.